

10-ik szám. Március 10. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A kepeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetekek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Rómer Flóris.“ *R-tól*, — „Megvirradt.“ (Költ.) *Vajda Bertől*. — „A szörnyű titok.“ *Vadnai Károlytól*. — „Szepesi káptalan székesegyháza.“ *Mykowszki Viktoról*. — „Bethlen Gábor egyik érdekes levele.“ *Szilágyi Sándortól*. — „Canova Magdolnája.“ — „Tengerre magyar.“ *R-tól*. „A fumei teng. kereskedelmi akademiáról.“ *Karcsai Lukács Gyulától*. — „Az oláhok délkeleti Magyarországon.“ *Ember*

Gyógytól. — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól*. — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Rómer Flóris.“ — „A szepesi káptalan szék és egyháza.“ (Rajz. *Mykowszki Viktor*. — „Canova Bánk odó Magdolnája.“ — „A fumei teng. kereskedelmi akadémia.“ (Rajz. *Mellich*.) — „Képtalány.“

Ujdonságok.

* (*Az országgyűlés*) mult heti üléseinek fontos tárgyairól a „hét történetében“ értesülnek olvasóink. E tárgyakat haladéktalanul eldöntés alá vette az országgyűlés, hogy a miniszterium teendőit a legkisebb késleltetés által se gátolja. Az adóügy az első napon eldöntetett, de az ujoncozási javaslat több ülés vitatárgya volt. Első ülésben a ház meggyőződést akart szerezni arról, ha a birodalomnak elkerülhetlen szüksége van-e a 48,000 ujoncra. Tíz tagból álló bizottmányt nevezett ki, hogy a miniszteriumtól a felvilágosító kimutatásokat megtudja. A bizottmány jelentését Hollán Ernő adta elő, tudatva, hogy a bizottmány meggyőződött az ujoncok szükségéről, mert Európának majd minden államaiban sokkal nagyobb jelenleg a minden pillanatban harcász seregnek száma, mint ezelőtt volt, s hogy majd minden állam most is folyvást fokozza védelmi erejét, különösen az általános hadkötelezettség alapjára fektetett véderendszer elfogadása által. *Vállyi János* szélső baloldali képviselő azonban szükségesnek látott egy indítványt nyújtani be: hogy a ház határozatilag mondja ki, miszerint az ország fenálló alaptörvényei szerint, csak a koronás király és országgyűlés egyező akaratával keletkező különös törvény által lehet katonaaállítás elrendelni s foganatosítani; e törvényektől eltérést csak az ország és királyi trón biztonságát fenyegető oly rendkívüli veszély indokolhatja, mely miatt a katonaaállítás a siettethető koronázásig sem! volna elhalasztható. A megkezdődött vitákban sokan léptek a küzdőterre pro és contra. A szólók közül *Miletics* Svetozár szerb író említjük meg, ki olvasott beszédéből legelőször is azzal hozta zajgásba a házat, hogy azt mondá: „ismeri jól külső politikáját a németekkel szövetségre lépett magyar miniszteriumnak.“ Ő ellene volt a miniszteri előterjesztésnek, mert fél, hogy a 48,000 ujonc a keleti nemzetek elnyomásának lesz eszköze. (Itt közbe kiáltották: igen, a muszka ellen.) A szavazásnál 256 szavazott a miniszteri javaslat mellett, 57 ellene, 79 képviselő nem volt jelen. A pontonkinti tárgyalás ismét egy ülés tárgya volt, s némely módosításokon ment keresztül, de természetesen nem lényegében. A csütörtöki ülésen a megyék rendezése iránt tett ministeri javaslatot is elfogadta a ház, s a részletek megvitatásához kezdett. Ugyanez ülésben Tisza Kálmán interpellálta a honvédelmi ministert a budai cs. kir. hadiparancsnokság egy rendelete (l. alább) felől. *Andrássy Gyula* gr. azt válaszolta, hogy ő is csak a hirlapokból ismeri, és annak jelentőséget nem tulajdonít.

* (*A koronázásról*) sokat beszélnek minden körökben és sokat irnak a lapok is, kivált a bécsiek. A z előkészületek Pesten és Bécsben egyaránt nagy tevékenységgel folynak. Bécsben már megrendelték volna a nemzeti színű szőnyeget is, melyeken a koronázási menet vonul végig, ugy szintén a banderiumok öltözetait. Természetesen a koronázás most az ország fővárosában történik meg, és pedig Budán. A koronázási halmot a vérmézőn emelik; itt építik a disztrakomák helyiségeit is, s terveznek két nagy szökőkutat, melyek egyike vörös, a másika fehér bort lövelne. Szóban forogna a királyné megkoronázása is. A német lapokat már megjárta az a hír, hogy koronázási díj gyanánt a királyt 50, a királynét 25 ezer arany illeti s ezek verethetése végett a miniszterium már egy vésnököt Budára rendelt. Ez azonban nem ugy szokott lenni, mert a koronázási aranyat az országgyűlés tetszése szerint ajánlja meg, s most is ott verik, a hol eddig verték, t. i. Kőrmeöcön és Bécsben, s erre már van ott vésnök. Alkalmasint a koronázási emlékpénzzel zavarták össze az egészet a bécsi lapok, csak hogy ezek nem forgalmi pénzek, hanem érnek s az uralkodó tetszése szerint vereti.

* (*István főherceg temetése*) márc. 1-sején dél előtt ment végbe Budán. A várkapornában kiállított koporsót sárga selyem borítá, az elhunyt címerével, s a nevét viselő ezred tisztjei diszörségként állták körül. Az egyházi szertartást fényes segédlettel Bartakovits egeri érsek végzé. A tetemet a sirboltba helyezték el, István fhg korán elhunyt ikertestvére, *Hermína* fhgnő hamvai mellé. A végtisztességen jelen voltak *József* és *Károly Ferdinánd* főhercegek, a belga és oldenburgi udvarok képviselői, a miniszterium, az országgyűlés mindkét házának küldöttségei, helyhatóságok stb. A boldogult főherceg — mint hirlik — csupán hazai jótékony intézetekre 960,000 frtot hagyott. Többi közt az akadémiának is tetemes összeget. — Egy bécsi lap szerint pesti körökben azzal a tervvel foglalkoznak, hogy István főhercegnek szobrot emelnek a Dunaparton a redout-épület előtti téren. Ugyanez lap szerint *József nádor* szobrát is még ez év folytán fölállítják a már évek óta kész talapatra.

* (*Ő Felsége Budapestre utazását*) a mult hét majd minden napjára várták. A legutóbbi hírek szerint szombaton volt megérkezendő.

* (*A magyarországi inségesek*) részére, mint a „Debatte“ írja, ő Felsége egy millió frtot adományozott. Más lapok szerint ő Felsége azon 82,000 frtot, mely a tavalyi hadjárat alkalmával a Ma-

Harmadik évi folyam.

10. szám.

Martius 10. 1867.

Rómer Flóris.

A főváros lakóinak, úgy szintén az idegeneknek is, ki Pest utcáin gyakran megfordul, szemébe tűnhetett egy izmos, magas, barátságos s nyájas képű, a bencések egyszerű fekete talárjába öltözött férfi,

kinek eszes tekintete első látásra is sejteti velünk a tudóst, s alakja, hogy a buvárlatok oly szakában foglalkozik, mely nem mindig köti őt a dohosszagu, egészségölő könyvekhez, hanem a dolgozó szobán kívül is igénybe veszi fáradozását. E férfi Rómer Flóris, jelenleg a magyar tud. egyetemenél a régészet rendes tanára, s az, ki honunkban megalapította a történet és művészetekre nézve anynyira nagy horderejű régészetet.

A régészet is azon tudományok sorába tartozék, melyeket míg a külföld roppant áldozatkészséggel s nagy kedvel művelt, addig hazánkban parlagon heverték nemzeti fejlődhetésünk gátoltatása miatt. Csakis

a legújabb időben karoltatott ez fel, néhány tudományos férfi által, kik átlátván ennek fontosságát, nem kimélve időt, fáradságot és saját erszé nyüket, minden erejükkel oda törekedtek, hogy e

tudomány ág is virágzásnak induljon hazánkban. E kevesek közé tartozik a fáradhatlan buzgalmu és vasszorgalmu Rómer is, s e téren a babérkoszoru őt méltán megilleti.

Rómer Flóris Pozsonyban született, 1815-ben. Már ifju korában kiváló hajlammal és vonzalommal viseltetett a történelem s régészet iránt, s már mint sz. benedekrendű növendék is minden idejét, éjjelét nappalát a tudománynak szentelé. A nyugvó nap könyvei mellett

Rómer Flóris. (Heller József fényképe után.)

hagyá el a derék, szorgalmas ifjut, az éjjel órája még itt találta s csak a hajnal ébreszté föl a faliánsokon nyugvó kis papot. Már ez idő tájban több dolgozata jelent meg nemesak a

hazai, de a külföldi lapok hasábjain is. — A bölesészet-tudori vizsga letéte után a győri főgymnázium alosztályainak tanárává neveztetett ki, majd Pozsonyba tették át. Itt nagy hirre, közkedvességre s népszerűségre tőn szert a fiatal tudós, *nyilvános előadásai* által; s mint valami bucsujáró helyre, ugy sereglettek Rómer előadásaira Pozsony minden ajku s vallásfelekezeti lakói, elannyira, hogy a hallgatóterem nem volt képes befogadni a roppantszámu látogatókat. Ezen előadásai azonban később — Pozsony lakóinak méltó fájdalomra — felsőbb helyről betiltattak.

Az 18⁴⁸/₄₉ mozgalmas években Rómer is teljesíté honfiai köteleességét s a lezajlott véres napok után öt év mulva ismét a bakonyi apátság csendes falai közt találjuk, a tudományoknak élve. Két évét Pozsonyban mint reál tanár, és Horvátországban mint nevelő tölté. 1857-ben ismét győri tanárrá lön. 1860-ban a tud. Akademia a természettudományi osztály lev. tagjává választá s több külföldi hasonnemű társaság már jóval előbb tisztelte meg tagsági oklevéllel. 1861-ben inditá meg barátjával, Ráth Károlylyal a „Győri történelmi és régészeti füzeteket.“ Ugyanez évben Pestre költözött, mivel az Akademia levéltárnokává választá. Ezután nem sokára a helybeli kath. főgymnázium igazgatójává s utána a magy. kir. egyetem rendes tanárává neveztek ki.

Irodalmi munkásságáról, a „Tudomány-tár,“ a „Győri történelmi és régészeti füzet,“ az „Archeo-

logiai közlemények“ stb. hasábjain megjelent cikkein kívül különösen három nagy műve tanuskodik. Az egyik „A Bakony“ című, mely a Bakony természetrajzi s régészeti leírását tartalmazza, s valódi dísze tudományos irodalmunknak; második, nem kevésbbé kitémő munkája: „Magyarország földirati és terményi állapotáról a középkorban,“ s végre „Műrégészeti Kalauz, különös tekintettel Magyarországra“ című, legújabban kiadott munkája által igen nagy hiányt pótoló irodalmunkban, a mennyiben oly jeles archeologiai kézikönyvet állított össze, melyből a nagy közönység is mulatva ösmerheti meg e tudományt, megösmervén, megkedveli s így ösemlekeink valahára kellő méltánylásban részesülendnek. Hazai műemlekeink érdekében melegen ajánljuk ez érdekes könyvet t. olvasóink figyelmébe, anyival is inkább, mivel e nagy s 154 képpel ellátott műnek ára csak 1 ft.

Honunk még igen sokat várhat e lelkes tudós férfitől a régészet terén, ki nem csak maga ápolja folyton e szép tudományt, hanem barátokat, terjesztőket s ápolókat is szerez annak, hogyha ki-dőlnek majd ez épület oszlopai, ne semmisüljön meg az, hanem új erők által támogatva, virágoz-zék továbbra is. Végül megemlítjük még, hogy országgyűlésünk a párisi világtárlatra kiküldött mu-zeumi nagy becsű régiségeinkhez örül egyhangu-lat Rómer Flórist választá meg. **R.**

Megvirradt!

Február 18-dikán 1867.

Megvirradt! zászlót most kezembe! mint
Tevé a multban sok hős honleány;
Dicső jelvény! bár nem esatára int,
Vagy hogy lobogjon sziklavár fokán;
Im, ablakomba tűzöm én csupán,
Junen hirdetve e szív örömet,
Tisztult egünkön ez a szívárvány,
Mi oly soká volt felleges, sötét.

Elértük végre a szent földet; im
Felénk olajfa-erdők intenek,
S mint a zarándok — buzgón, térdein,
Rögöt esókolva, — hajtunk most fejet.
Enyhül, habár nagy volt a szenvedés,
Midön a pusztán ajkunk elepedt.
Oh, a hívőnek minden kin kevés,
Csak láthassa a szentelt béreket!

Megy a zarándok, szent célt tűzve ki;
Legyen előtte számtalan a gát,
Forró homok bár talpát égeti,
Hallván a Számum szörnyü moráját:

Erélye ánde nem szünik soha,
S ha lábaiba tán esontváz akad:
— Hajh, esüggedésre hányszor volt oka!
Könyeseppet ejtve rá . . . tovább halad.

Ki nem esüggedve türt és szenvedett,
Követvén hün a vezéresillagot:
E nemzet új életre ébredett,
És zászlaján új győzelme ragyog!
Igy küzdtenek honért elődeink,
S mert már tiéd, hazám, a pályabér:
Fel a hajóra, a vitorla int,
Evez, haladj a nagyság tengerén!

Erős légy, mint volt kardod egykoron,
Szellemben oly nagy, fényes mint az ég,
S ha Karthagóként lenne szörnyü rom
E fölrész, ott az oszlopkő te légy,
Mít porba Scípió sem dönthetett!
S ha jöne új nép, törve új utat,
Sok ezred multán lássa művedet:
Mutassa azt, ha hőst, dicsőt kutat.

Vajda Berta.

A szörnyű titok.

— Egy fiatal nő levele. —

Vadnai Károlytól.

(Vége.)

Láttam, jól láttam, hogy a szép, kacér teremtés mint lebegett férjem közelébe, s ott egy helyben mily tetszelgőleg, mily sokáig táncolt. Egyszer leejtett valamit, tán egy virágot, vagy többet: egy papírszeletkét, melyre valami írva is lehetett, s a földre nézett, mintha ott mutatni akart volna valamit, s azzal tovább iramlott, mint egy gonosz tündér. Az én férjem pedig ott, a világ szeme láttára, képzeld, nem röstellé magát, hanem lehajolt, fölvette a földre ejtett virágot, vagy levelet, és nyitott mellénye mögé, *szívéhez* rejtette.

Semmi kétségem sem volt többé, hogy ők rég ismerték és értik egymást. (Maglehet, e bálba is csak azért hozott.) Talán egy régibb viszony, melyet a körülmények szakítottak ketté! Nem tudtam, de mindent képzeltem, s a zene, tánc és enyelgés zajában oly elhagyottnak, oly szerencsétlennek érezém magamat, hogy szívem majd megszakadt.

— Tán valami bajod van kedvesem? — e hang ébresztett föl zsibbadt kábultságomból.

— Fejem fáj, s te egészen magamra hagysz. Szeretnék haza menni! — ezt felelém.

Gyula egészen megütődött, s szaladt valami hűsítőért. Én gúnyosan néztem utána, gondolván: más gyógyszer az, a mi nekem kellene!

Elhatározám, hogy rögtön megkérdem, mit vett föl a földről, s mi becses emlék az, a mit most esalfa szívére rejteget? De a mint előttem állt komoly és mégis nyájas arcával, gyöngéden kérdezősködve bajom felől, s karján a terembe vezetve, hogy oda künn a hűs lég meg ne ártson, nem volt bátorságom elárulni gyanakodásomat. Várom kell, — gondolám, — míg az idő kideríti! Bizonyos valék benne, hogy úgyszólván ki fogja deríteni.

Az uton mit sem szóltam; néma és kedvetlen valék. Megkérdezé okát, s én azt felelém: „Tudod!” — „Kedvesem, — viszonzá, — bízzál istenben, a ki a szenvedésekért áldással és örömekkel fog tetézni.”

És azután is mindig, ha búsulni és könyezni látott, mindig ezzel vigasztalt. Azt hívé, hogy könyező szemem a jövőn függ, holott folyvást a múlt egy keserű percén függött.

Nem tudnám neked leírni ama két hét gyötrelmeit, melyeket e végzetes bál után éltem át. Mindig egy kérdésre gondolni, és azt soha ki nem mon-

dani, a megcsalás keserűségét érzeni, és azt, mint valami szégyent, mélyen rejtegetni, — óh ez a legkínosabb állapotok egyike.

Szerelemföltő valék a legnagyobb mértékben, midőn a legkevésbé akartam annak látszani.

— Kedvesem! — mondá férjem, — egy hete, hogy nem voltál festő-termemben?

— Teli van dohányfüsttel, — felelém, — azt kerülöm.

Pedig azt kerültem, nehogy szent Borbálát meglássam az oltárképen. Érzém, hogy akkor nem állhattam volna meg szó nélkül.

Egy reggel azonban mégis bepillanték. Férjem épen íróasztalánál ült, s a nagy fiók ki volt húzva, mert valamit nézegetett benne. De a mint megpillantott, hirtelen betaszítá, bezárta, s a kulcsot zsebébe rejté. Ha egy hamis bankjegy-gép van is benne, nem kellett volna azt így féltelen neje szemétől.

E pillanat óta az asztalfiók lett gondolataimnak központja. Szentül hittem, hogy ott vannak a bűnjелеk: virágok, emlékek, napló és levelek! Óh ha egyszer nyitva feledte volna! De soha sem feledte, pedig mindig megnéztem, valahányszor hazúrlól eltávozott. Néha leültem az asztal elé, s gondolám: „istenem, csak ez az egy deszka választ el a bizonyosságtól! Föl kellene törni!” De nem merém.

Egy nap férjem elutazott három napra, egy közel lakó úri családdhoz, hogy ott egy öreg asszony arcképét készítse el. Magam maradtam, gondolataimmal. Épen úgy, mint neked most, igen sok időm volt a legrosszabbakra gondolni, s mondhatom, hogy én ez időt e célra rettenetesen fölhasználtam. Néha olyan vérszomjas lettem, mint lady Macbeth, s egy ollóval mentem neki az oltárképnek, hogy szent Borbála arcát kivágjam belőle.

De szerencsére, nem volt erőm ily barbárságra, mely miatt férjem méltán vetett volna meg. Óh jó angyal keze volt az, mely akkor visszatartá karomat.

Már késő volt, lefeküdtem. Alig zártam be azon, ban szempilláimat, midőn megint az asztalfiók tárult föl előttem, mint fekete barlang, melyben vi-gyorgó ördögök táncoltak, és egy fehér leplet szakgattak szét, az én nyugalmaimat.

Fölriadtam s meggyújtám a gyertyát. Elöttem

egész halmaz kis kules feküdt, s eszembe jutott: hátha kinyílnék valamelyikkel? Megpróbálok!

De egyszerre égő vörösség futá el arcomat, s attól féltem, hogy anyám arcképe megszólal: „Leányom! az, a mire gondolsz, egy kicsit hasonlít a tolvajsághoz.“

Megijedtem a gondolattól, s hirtelen elfűttam a gyertyát, a fal felé fordultam és — képzeld — a gyertyát megint meggyújtám! Nemesak meggyújtám, hanem kezembe is vettem. A nagy szobán kellett keresztülmennem, melynek falait ez az egy gyertya lángja azonnal hosszú, esetlen árnyakkal népesíté be. Csaknem megijedtem tőlük, pedig csupán a bútorok árnyai voltak. „Eh! mit félnék e néma közönségtől, mely a mint megyek, mozog, de nem lát, és nem beszélheti ki, a mi körülte történik.“ Mindamellet szívem erősen dobogott, midőn zörgő kulesaimmal az íróasztal előtt leülék.

Egy pillanatig mozdulatlan ültem ott; tusakodtam magammal. „Tehát ha mások látnának, az szégyen volna! S magamat, a ki mindenestre látni fogom, kevesebbre nézem, mint az utosó cselédet! Nem, nem!“ — Fölkeltem, hogy visszatérjek, de a mint megfordulék, gyertyám lángja az oltárkép szent Borbáláját világította meg. Rögtön egy méregesöpp esett csillapuló vérembe, s többé nem gondolkozáim. Sorba próbáltam az apró kulcsokat, s kétségbe estem, midőn a tizennegyediknek sem sikerült. De végre a tizenötödik megfordult a zárban, s én oly hévvel szoritám meg, mint egy jóltevő kezét, mely segílyt nyújt a szükségben... Igen — az asztalfiók már nyitva volt.

Mily sebesen kutatók át mindent. Festékek, ecsetek, vázlatok, apró hasztalanságok voltak benne, és a mi borzasztó, egy csomó — *kék tüll*.

— Ez az, — kiáltám, és oly indulatosan ragadtam meg, mint csak egy orgyilkost szoktak.

Emlékeztem, hogy a kacér teremtés abban a végzetes bálban fehér ruhát viselt ily kék fodrokkal, s leborulván az asztalra, sírtam és felsőhajtétk:

— Istenem! mennyire kell szeretnie, hogy még e báli rongyát is így őrzi, hogy nézhesse és csókolhassa.

Azután megemlékeztem egy öreg nagynéném intésére, ki mindig mondá, midőn még menyasz. szony valék: „vigyázz kedves leányom, a költők

és művészek nagy phantasták — hasztalan ábrándért oda vetik néha egész családi boldogságukat.“

Keserűséggel és boszúval valék teli. Most már világos volt előttem minden, s az is, hogy válnunk kell! Két napig nem tudtam lakásunkban sehohsem ülni, nem tudtam semmit sem emi, s alig hogy egy-egy kicsit behunyám szemem.

A tüll-darab kötényem zsebében volt, s égetett, mint a méregfa párája.

Alig vártam, hogy férjem jőjjön, s megmutassam neki e bünjelet, melytől maga is okvetlenül el fog szörnyedni, s zavarában mindent bevall.

Kisirt szemekkel ültem varró-asztalomnál, szánva nem csak magamat, hanem azon édes teremtet is, a ki akkor még nem létezett, midőn a konyhában meghallám férjem szavát. Nyájasan kérdezősködött utánam a cselédektől.

— Várj, — gondolám, — te nödet keresed, s a Nemesist találod.

Nem mentem volna eléje a világért sem.

— Kedvesem, ezer éve, hogy nem láttalak, — e szavakkal lépett be, és sietett, hogy megcsókoljon. Én kezemmel háritám el.

— Mi ez? kérdé csodálkozva. — Te sírsz?

— Te meg képes vagy mosolyogni, midőn jól tudod, hogy mily boldogtalan vagyok!

— Te és boldogtalan? Mióta?

— Mindjárt megtudod.

Azzal gyorsan zsebemhez nyúltam, de mintha csak a sors is boszantani akart volna, alig lelém meg kötényem nyílását. De mégis csak meglelém, s kivonva belőle a bünemléket, fölémelt homlokkal, komoly hangon kérdém, kezem — azzal a csúf rongygyal — feléje tartván:

— Hát ez mi?

Képzeld! sem kövé nem vált, sem el nem szörnyedt, hanem oly közönyös hangon, mely semmihez sem hasonlítható, csupán egy vizes palaek prózaiságához, azt felelé:

— Tüll.

— De miesoda tüll? kérdém tovább, egészen felindulva e képmutatáson.

— Kék tüll.

— S hol vetted?

— Nehány nap előtt a bálban vettem föl.

— De minek? Meg mered e mondani, hogy minek?

— *Pipaszáramra,*

A szepesi káptalan székesegyháza.

Szepesváralja és vidéke már a régi időkben is nagy szerepet játszott honunk politikai és egyházi történetében. E kies völgyben fekvő város keleti részén, meredek sziklacsucson — mintegy az idő vasfogával dacolva — emelkednek a szepesi vár falai, melyek még most is annak egykori nagyságáról tanuskodnak.

E várral majdnem szemközt —

Szepesváralja nyugati oldalán — egy magaslaton büszkén emelkednek a szepesi káptalan egyházának eszes tornyai. — Ezen érdekes templom délnyugati, vagyis a legimposánsabb oldala a mellékelt képen látható.

Ezen, szent Mártonnak szentelt egyház az 1776-dik évtől kezdve a szepesi püspökségnek székesegyháza, s nevezetes helyet foglal hazánk északi részének templomai közt; hagyomány szerint III. Béla királyunk alatt az 1189-dik évben épült, s később IV. Béla alatt a tatárok által leromboltatott, úgy amnyira: hogy csak nyugati részén lévő két kötornya maradt meg.

1498-ban a templom déli oldalán lévő kápolna Zápolya István által építettett, mely gyönyörű, szép idomu góth ablakai, faragott kövekből készült támoszlopai és többszinü eszerépfedélzete által tűnik ki.

A templom belseje három hajóból áll s bazi-

lika-alaku; hossza 126, szélessége 61 láb; — a két toronynak alapzata nem rendes négyzet, hanem hosszukás négyszög, melynek hosszabb oldala a templom hossz tengelyével párhuzamos. A toronyfalazat, valamint a tető is, faragott terméskövekből erősen van építve, s román izlés-

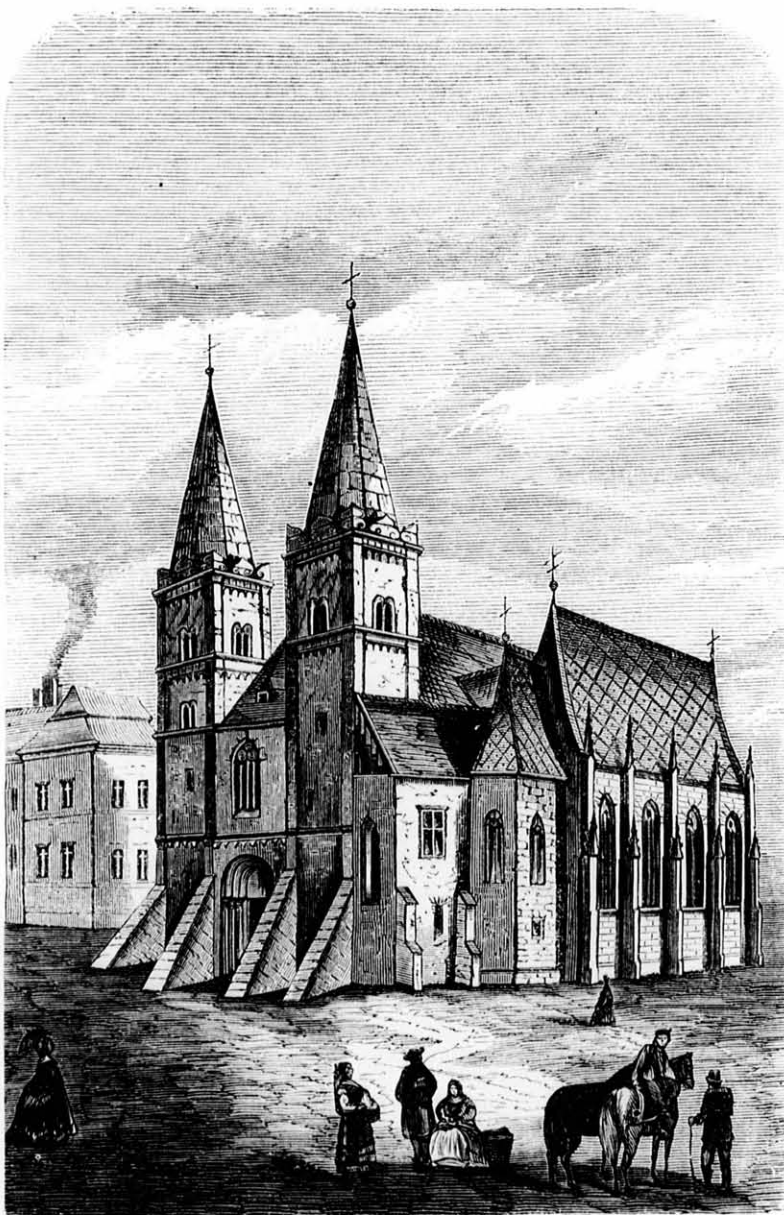
nek megfelelő diszitményekkel és párkányzattal van ellátva, különösen az egyes párkányok alatt lévő kockacsorbázatok, consolák és kockafejzetű oszlopcskák által elválasztott ablaknyílások igen jellemzik a kifejlett román izlést.

— Kivételt szenved a két torony közti falazatban lévő ablak, mely későbbben nagyobbított és góth csucsivezetű boltozatot nyert. — Mind a mellett, hogy a templomon két különböző izlés mutatkozik (a román és góth,) mégis jól hat az a nézőre, régiségénél fogva.

A templom belsejének berendezése a XVI. és XVII. századból való; — a fő ol-

tár különösen jól sikerült csoportozatot — sz. Mártont ábrázolva — mutat, míg az oltár némely része góth izlésnek felel meg, de a későbbi időkben történt javítás (?) alkalmával az, a régi góth formák tekintetbe vétele nélkül, rocococo izlés-telen formákkal és fölösleges diszitményekkel látatott el.

Megemlítésre méltók a sanctuáriumban (szen-

A szepesi káptalan székesegyháza (Term. után rajz. Myskovszky.)

télyben,) lévő szép egyházi székek, melyeken a góth diszitmények mesterileg és izléssel vannak fából faragva. — A főoltáron kívül van még itt három melléköltár, melyek mig eredeti góth izlésűek, addig a többiek későbbi renaissance modorúak és valami különös műbecsesel nem bírnak. — Ezekon kívül a templom belseje nevezetes afresco festményekkel is bír 1317-ből, melyek az újabb időben — az azokat fedett mészréteg eltávolítása után fedeztettek fel.

E székesegyházat északra és keletre a püspöki és kanonoki épületek fogják körül, melyek még a régi falakkal és bástyákkal vannak körülvéve, s így az egész káptalan, falaival, bástyaival és kapuzataival jelenleg valami középkori várhoz hasonlít.

Nem messze a káptalantól — délnyugat felé — egy meszes kősziklából álló domb alatt buznognak a földből a híres „siva brada-i“ gyógyforrások, melyeknél jelenleg fürdő is van, és melyek köszvényes betegségekben jó eredménnyel használatnak. E fürdő a káptalan tulajdona.

A szeptesi káptalan legszebb látképet nyújt a forradalomból emlékezetes *Branyiszko* nevű hegyről, (Sáros és Szepes közt), honnét az utas egy tekintettel átpillanthatja a regényes fekvésű szeptesi várat, a káptalan kettőstornyú székesegyházát és háttérben a központi Kárpátok hólepte csucsait.

Közlő: *Mykowszky Viktor.*

Bethlen Gábor egyik érdekes levele.

Azon levél, melyet most mutatok be a lapok olvasóinak, Erdély legnagyobb fejedelmének életéhez nagy fontosságú adatokat szolgáltat.

Bethlen bizalmas viszonyban állott Alvinczi kassai lelkészszel, élt tanácsaival s egész uralkodásán át levelezett vele, nemcsak egyházi és iskolai, hanem politikai dolgokban is. Alább következő levele azonban az iskolai ügyek mellett egy igen érdekes adatot szolgáltat a fejedelem udvari életéhez. Bethlen életének utolsó éveiben azon munkált, hogy a gyula-fohérvári iskolát egyetemé alakítsa, s e célból annak kormányzatában, vezetésében jelentékeny részt vett.

De lássuk magát a levelet:

„Reverende fidelis nobis sincere dilecte! — A mi Fejérvári scolánk, mely szépen kezdett légyen floreálni (virágozni,) ha kegyelmed egyebektől nem hallotta, ez mi levelünkben bizonyosan érthető: jó reménységű ifjak nevelkednek tudományokban, felesedni (szaporodni) is kezdetek; vagynak öreg deákok, reméljük 75 avagy talán 80 is; főemberek gyermekei is alkalmasint kezdek gyülekezni, a pápista scola szintén üresen kezdett maradni; de egy főmester nélkül szükölködünk, a ki rector scolae primarius (az iskola első igazgatója) lenne, s a többi classisoknak (osztályoknak) mesteri dependálnának (függnének) attól, s az dirigálná az egész scolát, mert a mint immár magunk disponáltuk, s classisokra osztottuk őket, principiában senior (vagy minek hívják) tanít gramaticát, syntaxist, poesist, rhetoricát, academicusok profiteálják, a mellett egyik logyeát, másik phisicát, harmadik göröget, sidot olvas; szép seriessel (sorral) volnának és igen confluálnának (özönlenének) a deákok, de a mesterek állítják

magokat, egyik sem akarja másikat priornak agnoscálni (elsőnek ismerni,) és az ifjaknak holmi erkölestelenségre causat (okot) fognak procebealni, sőt az egyikhez Szenezi nevű mester felől suspicio (gyanu) is vagyon a felől, hogy ha nem pontificius (pápista) szintén, de minden magaviselése, seria disputatiója (komoly vitája) a miénk ellen, azt bizonyítják. Hogy annak okáért oly szép gyülekezet és dispositio (intézkedés) meg ne bomoljon, értvén Bakainak megérkezését, ki felől kegyelmedtől egynehány izben sok jó emlékezettel való commendálását hallottuk, kegyelmedet szeretettel, sőt serio requiráljuk, magához hivatván, adjon hivatalt neki a fejérvári primarius rectorágnak (főigazgatóságnak) tisztire és ha vonogatná szintén magát is, meg ne engedje neki, sőt ugyan imponálja, — ha különben nem obediálna (engedelmeskednék,) — bizonyosan assecurálván (biztosítván,) hogy hozzánk való bejövételét meg nem bánja, fizetése a többi mestereknél feljebb való leszen mind pénzben és ex victualibus (élelmi szerekben); fajlondis köntöse helyett gránátot adatunk; azokon kívül is, ha industriáját (szorgalmát) és érdemes állapotját megismerhetjük, fejedelmi kegyelmességünkben meg nem fogyatkozik. Kegyelmedet kérjük, sőt ugyan obtestáljuk religiónkhoz való nagy szeretetire, hogy ebbeli reménységünkben meg ne fogyatkoztasson, mert hiszszük bizonyosan és tudjuk, hogy csak kegyelmed akarjon, magát nem vonogatja ettől az dicséretes szolgálattól, hanem obediál; tavaly is Kassán hozta vala kegyelmed elő azt az ifjat, és akkor is intimáltuk vala kegyelmednek, hogy ha megérkezik, a fejérvári scolába rendelje.

„Erre kegyelmedtől késedelem nélkül való ki-

vánatos választ várunk, egyéb se legyen benne, mert ha szintén másra immár vocatioja (meghívása) volna, és bátor ígéretet tett volna is, miattunk soha meg nem nyugszik; kegyelmed minékünk ennek végében vitelével igen kedves dolgot eselekedik. Végezetre, fia mellett írott levelét vetjük vala, de immár akkor a Havaseli vajda tisztitől privátatván, a portára is ment volt, e mostani pedig tiszta török mind életében, természetében, magaviseletében; nem akaránk veszedelemre annyi barbarusok közzé bocsátani, kinek udvarában magyar nincsen, hanem török, görög; — félvén természetire nézve is, az ifju bolondság, hogy kegyelmedet ismét ad extremum (végletekig) meg ne szomorítsa, magunk ifiai közé vettük; ha jó viseli magát, kegyelmedhez való szeretetünkért grátiáinkkal prosequáljuk és tanítjuk; a másik szombatán jól viselé magát, a fejedelem-asszony instituált (rendezett) volt egy táncot, kiben 30 persona volt, igen szép inventio (ötlet) vala, maga Mária volt a fejedelem-asszony. Alvincinek imponálta (adta) volt Mercurius tisztinek repraesentálását, ő jövén be elől szép gestusokkal, és illendő perorálással hozza hint az egész actus felől, öltözeti is illendő lévén, császár előtt is nevezetes lött volna az a balleth. sat.“ Balásfályn, 1628. március 8. *Gabriel.*“

Még csak egy pár szót.

E levél eredetije Gyula-Fehérvárott őriztetik. Én egy gróf Kemény József által vett másolatról közlöm, mely ma az erdélyi muzeumegylet tulajdona.

Azon Szenczi, kiről Bethlen emlékszik, Szenczi

Molnár Albert, a zsoldárfordító. Ime egy egészen új s irodalmunkban ismeretlen adat e különben kitünő férfiú életéhez! Kezünkben a kulcs, mely megfoghatóvá teszi annak utolsó szenvedéseit, nyomorát. Az egész vád csak gyanun alapulhatott, mert azt még semmi tény sem igazolja.

Nem sok idővel e levélírása után küldte ki Bethlen Bojti Gáspárt Németországba, hogy hívja meg Altstádtet, Bisterfeldet és Fischert (Piscátort.) Bojti még 1628. decemberben tért vissza kedvező válaszzal; a professorok el is indultak, de csak Bisterfeld találta őt életben, mivel ő terjedelmesen közölte, hogyan akarja a collegium szervezését.

A fentebbi levélnek érdekes részlete az is, mi a balletről mondatik. Bethlenről különben is tudjuk, hogy műizléssel bírt. Pompás épületeket készítettett, udvarának fénye, palotájának esinossága s gazdagsága és válogatott és aranynyal s kristálylyal borított asztala bámulatra ragadta Kéryt, ki mint Eszterházy követe fordult meg nála. Gazdag öltözetei, megbecsülhetetlen ékszerei voltak. Szerette a zenét, gyönyörködött az ének-karokban, s azt be akarta hozni a fehérvári egyházba is. „Nem alkalmas rá a magyar nyelv,“ mondá neki a fehérvári kántor; de midőn egy izben a szász deákok kara magyar nyelven énekelt előtte, boszusan mondá a kántornak: „Mit fecsegsz te nekem? elcsaplak, ha nem tanulsz meg zenélni s harmónián énekelni.“ Utolsó időben orgonát is rendelt meg a fehérvári templom számára, de az nem készült el életében, s neje a szebeni egyháznak adományozá.

Szilágyi Sándor.

Canova Magdolnája.

Világhírű művészek remekeiből szegény hazánk csak igen keveset bír. Nem csoda, mert még arra is csak törekednünk kell előbb, hogy az anyagi jólét kellekeit bírjuk, mit saját felelős kormányunk és isten segélyével majd csak megszerzünk talán s aztán nagyobb valószínűséggel remélhetjük az emberi lángész oly ritkább műveit is nagyobb számmal bírni, melyeket az a képzőművészetek utján teremt.

Az újabb századok szobrászainak talán legkitünőbbje volt a mult században élt olasz *Canova*, kinek műveiből hazánk tudtunkkal csak egyetlen művet bír s ez az esztergomi bazilika azon carrarai márvány szobra, mely a nagyon fiatal korában elhunyt Ambró főherceg-primást ravatalán ábrázolja. Most egyik nevezetes művének, a „térdelő Magdolnáknak“ fél mellképét mutatjuk itt be,

mely szobor különben egész életnagyságban készült.

A keresztény művészet első ébredése óta kedves tárgya volt a képzőművészeknek a szép „bűnbánó“ Magdolna s maga Canova Antonio ezt két izben véste ki: egyszer térdelő alakban, kezében kereszttel, melyen mély bánat között me-reng; más izben, a mint a szent nő szirtágyán fekszik s semeit nyugodtan veti égfelé honnan bizton remél bocsánatot. Valamint más művészek, azonképen Canova is igyekezett Magdolna alakját igen bájosnak ábrázolni.

Ezen, itt bemutatott Magdolna-főt mindenha úgy dicsérték, mint a lelki állapot leghűbb kifejezőjét. Bárha a bánkódó arcára bőven omlanak könnyei, szépsége ezért mitsem veszít, minden vonása önmegadás és bánat s azon szent belső

télyben,) lévő szép egyházi székek, melyeken a goth diszitmények mesterileg és izléssel vannak fából faragva. — A főoltáron kívül van még itt három mellékoltár, melyek mig eredeti goth izlésűek, addig a többiek későbbi renaissance modorúak és valami különös műbecsesel nem bírnak. — Ezekon kívül a templom belseje nevezetes alfresco festményekkel is bír 1317-ből, melyek az újabb időben — az azokat fedett mészréteg eltávolítása után fedeztettek fel.

E székesegyházat északra és keletre a püspöki és kanonoki épületek fogják körül, melyek még a régi falakkal és bástyákkal vannak körülveve, s így az egész káptalan, falaival, bástyáival és kapuzataival jelenleg valami középkori várhoz hasonlít.

Nem messze a káptalantól — délnyugat felé — egy meszes kősziklából álló domb alatt buzognak a földből a híres „siva brada-i“ gyógyforrások, melyeknél jelenleg fürdő is van, és melyek köszvényes betegségekben jó eredménnyel használtatnak. E fürdő a káptalan tulajdona.

A szepesi káptalan legszebb látképet nyújt a forradalomból emlékezetes *Branyiszko* nevű hgyről, (Sáros és Szepes közt), honnét az utas egy tekintettel átpillanthatja a regényes fekvésű szepesi várat, a káptalan kettőstornyu székesegyházát és háttérben a központi Kárpátok hólepte csucsait.

Közli: *Myksowsky Viktor.*

Bethlen Gábor egyik érdekes levele.

Azon levél, melyet most mutatok be e lapok olvasóinak, Erdély legnagyobb fejedelmének életéhez nagy fontosságú adatokat szolgáltat.

Bethlen bizalmas viszonyban állott Alvinczi kassai lelkészszel, élt tanácsaival s egész uralkodásán át levelezett vele, nemcsak egyházi és iskolai, hanem politikai dolgokban is. Alább következő levele azonban az iskolai ügyek mellett egy igen érdekes adatot szolgáltat a fejedelem udvari életéhez. Bethlen életének utolsó éveiben azon munkált, hogy a gyula-fohérvári iskolát egyetemé alakítsa, s e célból annak kormányzatában, vezetésében jelentékeny részt vett.

De lássuk magát a levelet:

„Reverende fidelis nobis sincere dilecte! — Ami Fejérvári scolánk, mely szépen kezdett légyen floreálni (virágzani,) ha kegyelmed egyebektől nem hallotta, ez mi levelünkből bizonyosan értheti: jó reménységű ifjak nevelkednek tudományokban, felesedni (szaporodni) is kezdettek; vagynak öreg deákok, réméljük 75 avagy talán 80 is; főemberek gyermekei is alkalmasint kezdtek gyülekezni, a pápista scola szintén üresen kezdett maradni; de egy főmester nélkül szükölködünk, a ki rector scolae pimarius (az iskola első igazgatója) lenne, s a többi classisoknak (osztályoknak) mesteri dependálnának (függnének) attól, s az dirigálná az egész scolát, mert a mint immár magunk disponáltuk, s classisokra osztottuk őket, principiában senior (vagy minek hívják) tanit gramaticát, syntaxist, poesist, rhetoricát, academicusok profiteálják, a mellett egyik logycát, másik phisicát, harmadik göröget, sidot olvas; szép seriessel (sorral) volnának és igen confluálnának (özönlénének) a deákok, de a mesterek állítják

magokat, egyik sem akarja másikat priornak agnoscálni (elsőnek ismerni,) és az ifjaknak holmi erkölestelenségre causat (okot) fognak proebeatni, sőt az egyikhez Szcenzi nevű mester felől suspicio (gyanu) is vagyon a felől, hogy ha nem pontificius (pápista) szintén, de minden mag viselése, seria disputatiója (komoly vitája) a mienk ellen, azt bizonyítják. Hogy annak okáért oly szép gyülekezet és dispositió (intézkedés) meg ne bomoljon, értvén Bakainak megérkezését, ki felől kegyelmedtől egynehány izben sok jó emlékezetel való commendálását hallottuk, kegyelmedet szeretettel, sőt serio requiráljuk, magához hivatván, adjon hivatalt neki a fejérvári primarius rectoráságnak (főigazgatóaságnak) tisztire és ha vonogatná szintén magát is, meg ne engedje neki, sőt ugyan imponálja, — ha különben nem obediálna (engedelmeskednék,) — bizonyosan assecurálván (biztosítván,) hogy hozzánk való bejövételét meg nem bánja, fizetése a többi mestereknél feljebb való leszen mind pénzből és ex victualibus (élelmi szerekből); fajlondis köntöse helyett gránátot adatunk; azokon kívül is, ha industriáját (szorgalmát) és érdemes állapotját megismerhetjük, fejedelmi kegyelmességünkben meg nem fogyatkozik. Kegyelmedet kérjük, sőt ugyan obtostáljuk religiönkhöz való nagy szeretetire, hogy ebbeli reménységünkben meg ne fogyatkoztasson, mert hiszszük bizonyosan és tudjuk, hogy csak kegyelmed akarjon, magát nem vonogatja ettől az dicséretes szolgálattól, hanem obediál; tavaly is Kassán hozta vala kegyelmed elő azt az ifjat, és akkor is intimáltuk vala kegyelmednek, hogy ha megérkezik, a fejérvári scolába rendelje.

„Erre kegyelmedtől késedelem nélkül való ki-

vánatos választ várunk, egyéb se legyen benne, mert ha szintén másra immár vocatioja (meghívása) volna, és bátor ígéretet tett volna is, miattunk soha meg nem nyugszik; kegyelmed minékünk ennek végében vitelével igen kedves dolgot cselekedik. Végezetre, fia mellett írott levelét vetjük vala, de immár akkor a Havaseli vajda tisztitől priváltatván, a portára is ment volt, e mostani pedig tiszta török mind életében, természetében, magaviseletében; nem akaránk veszedelemre annyi barbarusok közzé bocsátani, kinek udvarában magyar nincsen, hanem török, görög; — félvén természetire nézve is, az ifju bolondság, hogy kegyelmedet ismét ad extremum (végletekig) meg ne szomorítsa, magunk ifiai közé vettük; ha jó viseli magát, kegyelmedhez való szeretetünkért grátiáinkkal prosequáljuk és tanítjuk; a másik szombaton jól viselő magát, a fejedelem-asszony instituált (rendezett) volt egy táncot, kiben 30 persona volt, igen szép inventio (ötlet) vala, maga Márs volt a fejedelem-asszony. Alvincinek imponálta (adta) volt Mercurius tisztinek repraesentálását, ő jövőn be elől szép gestusokkal, és illendő perorálással hozza hírt az egész actus felől, öltözeti is illendő lévén, császár előtt is nevezetes lött volna az a balleth. sat.“ Balásfalván, 1628. március 8. *Gabriel.*“

Még csak egy pár szót.

E levél eredetije Gyula-Fehérvárott őriztetik. Én egy gróf Kemény József által vett másolatról közlöm, mely ma az erdélyi muzeumegylet tulajdona.

Azon Szenczi, kiről Bethlen emlékszik, Szenczi

Molnár Albert, a zseléfordító. Ime egy egészen új s irodalmunkban ismeretlen adat e különben kitünő férfiú életéhez! Kezünkben a kules, mely megfoghatóvá teszi annak utolsó szenvedéseit, nyomorát. Az egész vád csak gyanun alapulhatott, mert azt még semmi tény sem igazolja.

Nem sok idővel e levélírása után küldte ki Bethlen Bojti Gáspárt Németországba, hogy hívja meg Altstädtet, Bisterfeldet és Fischert (Piscátort.) Bojti még 1628. decemberben tért vissza kedvező válaszszal; a professorok el is indultak, de csak Bisterfeld találta őt életben, mivel ő terjedelmesen közölte, hogyan akarja a collegium szervezését.

A fentebbi levélnek érdekes részlete az is, mi a balletről mondatik. Bethlenről különben is tudjuk, hogy műzléssel bírt. Pompás épületeket készített, udvarának fénye, palotájának csinosága s gazdagsága és válogatott és arannyal s kristálylyal borított asztala bámulatra ragadta Kéryt, ki mint Eszterházy követő fordult meg nála. Gazdag öltözetei, megbecsülhetetlen ékszerei voltak. Szerette a zenét, gyönyörködött az ének-karokban, s azt be akarta hozni a fehérvári egyházba is. „Nem alkalmas rá a magyar nyelv,“ mondá neki a fehérvári kántor; de midőn egy izben a szász deákok kara magyar nyelven énekelt előtte, boszusan mondá a kántornak: „Mit fecsegsz te nekem? elesaplak, ha nem tanulsz meg zenélni s harmóniásan énekelni.“ Utolsó időben orgonát is rendelt meg a fehérvári templom számára, de az nem készült el életében, s neje a szebeni egyháznak adományozá.

Szilágyi Sándor.

Canova Magdolnája.

Világhírű művészek remekeiből szegény hazánk csak igen keveset bír. Nem csoda, mert még arra is csak törekednünk kell előbb, hogy az anyagi jólét kellekeit birjuk, mit saját felelős kormányunk és isten segélyével majd csak megszerzünk talán s aztán nagyobb valószínűséggel remélhetjük az emberi lángész oly ritkább műveit is nagyobb számmal birni, milyeket az a képzőművészetek utján teremt.

Az újabb századok szobrászainak talán legkitünőbbje volt a múlt században élt olasz *Canova*, kinek műveiből hazánk tudtunkkal csak egyetlen művet bír s ez az esztergomi bazilika azon carrarai márvány szobra, mely a nagyon fiatal korában elhunyt Ambró főherceg-primást ravatalán ábrázolja. Most egyik nevezetes művének, a „térdelő Magdolnának“ fél mellképét mutatjuk itt be,

mely szobor különben egész életnagyságban készült.

A keresztény művészet első ébredése óta kedves tárgya volt a képzőművészeknek a szép „bűnbánó“ Magdolna s maga Canova Antonio ezt két izben véste ki: egyszer térdelő alakban, kezében kereszttel, melyen mély bánat között me-reng; más izben, a mint a szent nő szirtágyán fekszik s szemeit nyugodtan veti égfelé; honnan bizton remél bocsánatot. Valamint más művészek, azonképen Canova is igyekezett Magdolna alakját igen bájosnak ábrázolni.

Ezen, itt bemutatott Magdolna-főt mindenha úgy dicsérték, mint a lelki állapot leghűbb kifejezőjét. Bárha a bánkódó arcára bőven omlanak könnyei, szépsége ezért mitsem veszít, minden vonása önmegadás és bánat s azon szent belső

világára fényt vet, „kinck szépsége *erényének töre lett*, kinck azonban bünei megbocsáttatnak, mert szive a földi szerelem mellett égett a mennyei szeretetért.“ Gazdagon aláhulló haja teste felső része körül mintegy köpenyt képez, s az eredeti szobron tagjai alsó részén dereka köré szoritott kötél fűzi oda pongyola öltönyét. A térdelő alak

dékozni; az 1796-ban közbejött események azonban meghiusíták ezen szándékát s a szobor bizonyos Juliot ur birtokába került, a ki Olaszországban a fiatal hóditó Bonaparte megbizottja vala, s ki a remeket ennek részére vásárolta meg. A bűnbánó Magdolnát később gr. Sommariva szerzte meg (kinck családja hazánkban is elágazott,)

Canova „Bánkódó Magdolnája.“

mellett láthatni még a halálfőt, mint minden mulandóság fölötti hiúság jelképét.

Canova ezen művét hazájának óhajtotta aján-

s a szép mű jelenleg annak párisi palotájában őriztetik.

Tengerre magyar!

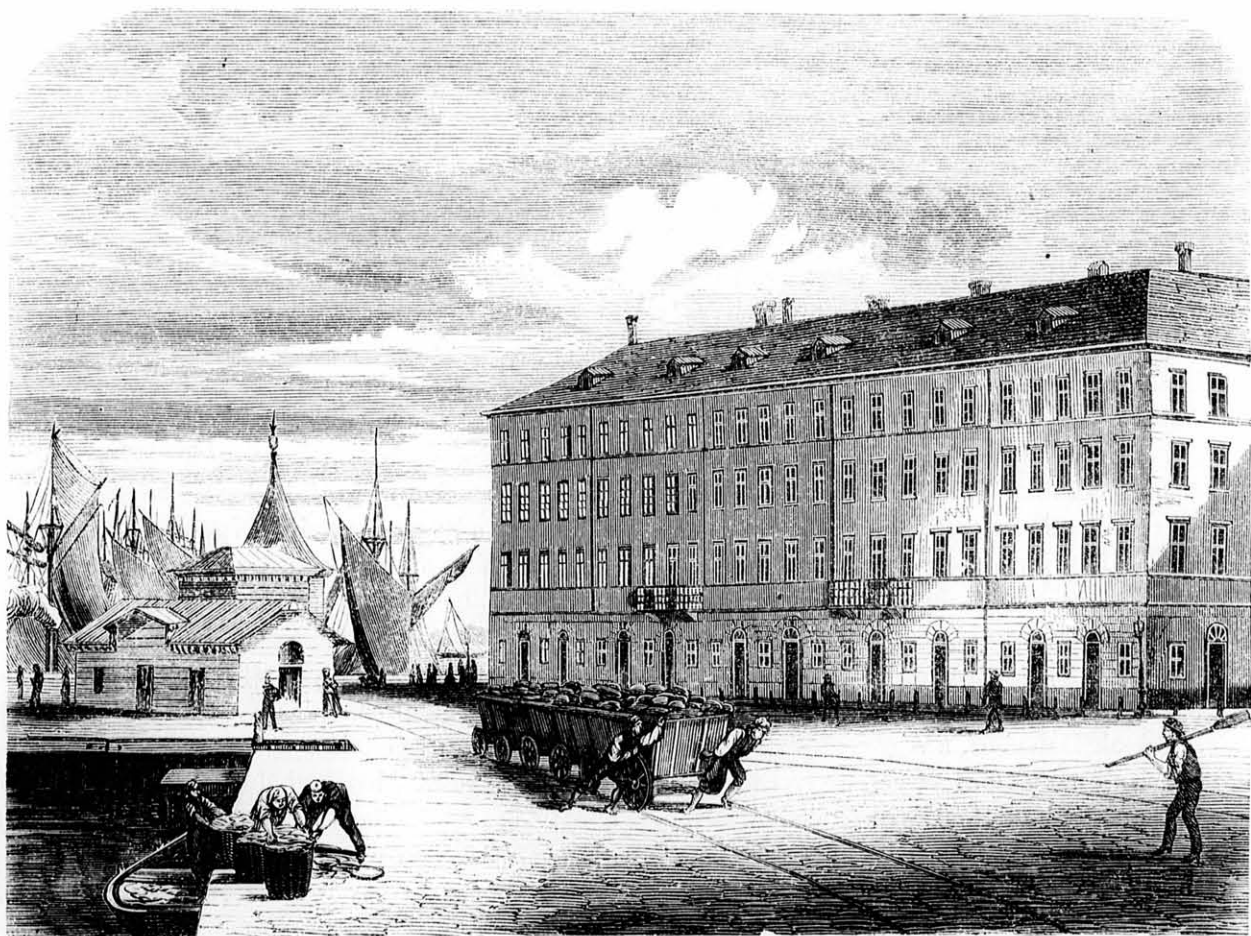
I.

Európában kétségkívül a magyar nemzet áll egyedül, mely dacára terjedelmes tengerpartjának,

a tengerészet terén aránylag, bátran mondhatnók épen nincs képviselve. E súlyos, lealázó önszemre-

hányás azonban nem piríthat meg bennünket, mert e szomorú valóság nem saját bűnös hanyagságunk, nem közönyösségünk — nem a nemzeti nagylét és dícsőség utáni vágy hiányának, nem önhibánknak tulajdonítható. E szomorú valóság által megsértett nemzeti öntudat követeli tőlünk, hogy a súlyosan terhelő vádat magunkról elhárítván, azon eseményektől tegyük függővé, melyeket végzetünk az elmúlt századok lefolyása alatt nemzetünkre, államunkra idézett, s melyek miatt anyagi és szellemi fejlődésére sem ideje, sem alkalma nem volt még csak gondolkodni sem.

nyújtottak arra, hogy e két nagy néptörzs tisztelre méltó távolságban maradjon egymástól. Történetünk bizonyítja, miszerint mindkét elem ösztönyszerűleg meg volt arról győződve, hogy a terjeszkedési törekvéseket egymás rovására egyik oldalról sem lehet megkísérteni, mert a magyar államhatalom sulya, hivatásának érdekében, mindig a gyöngébb fél mérlegébe esett volna; így lőn a magyar állam úgy a német, mint szintén a szláv elem terjeszkedési törekvéseinek megzabolázására képesített hivatásánál fogva döntő tényezője az európai egyensulynak. E hivatás tudata, államunk

A flumei ker. tengerészeti akadémia. (Term. után rajz. Mattich.)

Ha a nyugat előhaladott, anyagilag és szellemileg virágzó államainak fejlődési történetét tanulmányozzuk, úgy fogjuk találni, hogy ott a nemzetközi és egyéb viszonyok a fejlődés mozgató tényezőit nem engedték egészen a lét és fentartás küzdelmeinek áldozatául ejteni. Államunk geográfiai fekvésénél fogva, természetes hivatásunk az lett volna, hogy a német és szláv, e két nagy néptörzs közti surlódásokat mérsékeljük, akadályozzuk; az emberiség polgárisodásának érdekei kívánták ezt tőlünk. Az anyai csaták zivatarai között megedzett harcú erő, hivatásunk betöltésére fogékony kötelességérzetünk, elég biz'osítékot is

biztos helyzete, e szerint nem is ismerhetett oly akadályt, mely szellemi és anyagi fejlődésünknek útját állhatta volna, hahogy ezen egy harmadik hatalom, a török hódítás és annak saját tengerpartunkig érő terjeszkedési eredményei esorbát nem ejtenek.

Ha az önhibája miatt most roskatag törökbirodalom fékezni bírta volna telhetetlen vágyait, az európai polgárisodás mezején a haladás és fejlődés összes tényezőit, tehát a *tengerészetet* is tekintve, most egyenlő tiszteletteljes állást foglalhatnánk el a nyugot államaival.

A görög, román, délszláv és bolgár törzsek

meghódításával a gyarapodó török hatalom reánk és szomszédainkra nézve már-már veszélyesé válható következményei végre ösztönszerűleg a szomszéd német elemmel érdekközösségi kapcsolatra nógatá kifáradt nemzetünket; történetünk azonban, fájdalom, nem jegyezhetette föl azon előnyöket, melyeket a szerződés és törvényeket tisztelő, a becsületesség és méltányosság mértékével élő őseink ezen érdekközösségi viszonylatok megállapításával államéletünk céljaira nézve bekövetkezőknek hittek, tartottak; sőt ellenkezőleg arról tesz tanuságot: hogy ezen érdekközösségi szövetség méltánytalan, államéletünkre veszélyes célok kifejezésére lett felhasználva. A hibás alapon folytatott török politika, a bűnös törekvések által felidézett vallási villongások, a haza speciális érdekeinek védelmétől elpártolt egyesek, e veszélyes célok kifejlesztését még inkább előmozdították. Mindnyájan ösmerjük a megátalkodott következetességgel célba vett terveket; mindnyájan tudjuk, mily mértékben vonták el független egyediségünket és érdekeinket veszélyesen sértő célok ellen folytatni kénytelenült alkotmányos küzdelmek mind e mai napig legjobb erőnket a haladás mezejéről, a nélkül, hogy törvények, eskük és szerződések által biztosított alkotmányos független állami létünk érdekében meddő eredményeknél egyebet sikerülhetett volna kieszközölni.

A török hódítás megszűntével végre ismét természetyszerű missiónk betöltésére levünk képesítve. Azonban akármerre tekintünk, most már mindenütt akadály, gát, zsibbasztó intézmények tornyosultak fel becsületes céljaink ellen; még a korona integritásának Dalmácia, a végörvidék és szigeteink elvonása által történt megsértésével is, hogy így az ekként erőszak útján egymástól elválasztott, és már geográfiai fekvésük folytán is a közös államcél érdekében közreműködni hivatott tényezők még csak ne is érintkezhessenek, egymás támogatására ne szolgálhassanak, sőt egymástól lehetőleg elidegeníttessenek. Csakhamar meggyőződhetünk tehát, miszerint a megkötött érdekközösségi szövetség mindkét részre káros, egyoldalulag szándékolt felhasználása sokkal mélyebb gyökeret vert már, semhogy annak következményeit békés tárgyalások alapján elháríthatnunk sikerülhetett volna. A bekövetkezett nagyszerű reformmozgalmaknak, a francia forradalomnak annyi eredménye mégis volt, hogy a rövidre vont gyepelő egyik szára ismét megeresztetett, egyelőre ugyan, hogy a francia foglalás megszűntével azt ismét és most már még rövidebbre vonhassák. De most már hiába kísértetett meg a természetellenes

erőködés folytatása, a türelmének fogytán levő nemzet ereje mindig tömörebben sorakozott az oktan, veszélyes erőszakoskodások elleni küzdelem zászlója alá, az Európászerte megfogamzott haladási eszmék, dacára a szívós ellentörekvéseknek, lassanként nálunk is erős gyökeret vertek; az ipar, kereskedelem, közlekedés, hitel, vám, egyesületi szabadság, esatornázás, szabályozás sat. terén megkezdődtek a hihetetlen arányokban fejlődő reform mozgalmak, s hogy a kitűzött nagy nemzeti munka teljes legyen, a figyelem magára a leginkább elhanyagolt *tengerészeti* ügyekre is kiterjesztetett, a haladás vezérférfiai e nagy fontosságú ügy tanulmányozása céljából személyesen jelentek meg a magyar kikötővárosban, *Fiumében*, és szavukat a magyar korona birodalmának minden polgára egyhangulag visszhangozta: „*tengerre magyar!*“

De az önálló hazai tevékenység mezején fölébredt mozgalom szálla volt a bécsi kormány szemében, mely századokon át az anyagi érdekek felforgatott viszonyossága által törekvők kizsákmányolni fejlődés-képességünket; mely oly anyagi viszonylatot szándékozott a magyar korona és osztrák tartományok között létrehozni, minő az indai gyarmatok és Anglia közt kifejlődött; mely a termelő tevékenységnek legkevésbébbé jövedelmező ágaira, a nyers termelésre igyokvők szorítani, hogy iparfogyasztási szükségleteink fedezése által paralizálhassák a nemzeti vagyont, a szellemi és anyagi töke gyarapodását, melynek gyümölcseit különben sem élvezheték volna oly mértékben és háborítlanul, mint az abszolút hatalom alatti osztrák tartományokéit.

Megkezdődött tehát a haladási eszmék elleni harc; hogy a kölcsönös elkeseredés hová vezetett, hogy miként sikerült a haladás legkonokabb ellenségével szövetkezve, diadalmaskodni — arra mindkét fél eléggé szomorúan emlékezhetik.

A reá következett közel 2 évtizedig tartó erőszakoskodás kora elég tanuságot tesz arról, hogy ama sötétemlékü tusa egyenesen a haladási eszmék ellen volt felidézve, az iparos tevékenység, egyesületi szabadság a legszorosabb bilincsekbe szorított; a korábban fejlődésnek indult egyes iparágak egyenként elnyomattak; sőt a mi több, oly közlekedési hálózat lön kiépítve, hogy még nyers terményeinket sem bírhattuk jutányosan értékesíteni, a fokozatosan emelkedő adó-teher, egyedáruság, bélyeg, pénzügyi viszonyok, az érdekeink elleni célok érvényesítésére becsődített drága idegen töke sat. hosszabb időre megtörte a nemzet természetes fejlődésképességét. De azért

mindnyájan meg valánk győződve: hogy ezen természetellenes, a népek anyagi erejének fölémésztesével lépést haladva hanyatló erőszakos rendszernek előbb-utóbb buknia kell; de egyszersmind azt is tudtuk: minél tovább húzódik a bukás ideje, annál nagyobb lesz a rázkódtatás, veszteség és keserűség; de hogy a haladási eszméknek győzelme végre mégis bekövetkezik!

Ime ezen időpont csakugyan közeledik, sőt

mondhatnók, már el is érkezett, a haladás zászlója rövid idő alatt ismét ki leend tűzve, egykori ellenei okulva, tiszteletteljes megadással, fognak e zászló alá sorakozni: és mi szívesen üdvözljük a megtérőket, mert annyi vigaszunk még is maradt: hogy szegénységünket, a visszamaradást, a munkakerő szaporodása, buzgalom és az ellentörekvések megszünte fogják némileg pótolni. **R.**

A fiumei teng. kereskedelmi akademiáról.

Midőn fönebb Fiume multja, jelene s jövőjéről egyik tisztelt és szakértő munkatársunktól cikksorozatot kezdünk meg, alkalminak véljük egyszersmind a fiumei tengeri kereskedelmi akadémia rajzát s arra vonatkozólag néhány sort addig is közzé tenni, míg az intézetnek tüzetesb ösmertetését adhatnók. Az intézet egyik magyar hallgatója következő levelet intézett hozzánk.

Fiume 1867.

Tisztelt szerkesztő ur! — A „Hazánk“ multévi 50-dik számában olvasám az itteni hadtengerészeti iskola ismertetését; nem mulaszthatom el, hogy honfitársaim figyelmét föl ne hívjam az itteni polgári tengerészeti s egyszersmind kereskedelmi intézetre, (*Collegio nautico commerciale*), annál inkább, mert abban mi magyarok most is igen kis számmal vagyunk képviselve, s mert hazánk új életre kelvén, a magyar kereskedelem s azzal egyszersmind a magyar tengerészet igen szép jövőnek tekinthet eléje, kivált ha létrejön a fiumei vasut.

A kik hazám ifjai közül a kereskedelmi-tengerészeti pályára óhajtanák magukat adni, azokat bizonyára érdekelni fogja a következő rövid fölvilágosítás.

1. Hogy ezen intézet három osztályból áll s

hogy az első osztályba csak olyan ifjakat vesznek föl, a kik a gymnázium vagy reál-iskolának legalább két osztályát végezték, s a másodikba, a kik a gymnázium 3—4, vagy a reál-iskola 3-dik osztályából kellő eredményű bizonyítványt mutathatnak föl. Azonban e tekintetben is történhetik kivétel.

2. Hogy az intézetben bennlakó és bennt étkezőknek évenként 500 ezüst forintot kell fizetniök, félévi részletekben előre.

3. Hogy ha az ifju e kollégiumban elvégezte pályáját, akkor az intézeti igazgatóság szerez neki tengeri kadetti állomást; hogy az ifju két évig kadettoskodván, hadnagygyá s csak két évi hadnagyság után lesz tengerészkapitánynya. — Megemlítem még azt is, hogy ez intézetben a kereskedelemnek is van külön osztálya, mely mindenben megegyez a magyarországi kereskedelmi intézetekkel, csak hogy itt a szükséges nyelveket igen jól tanulhatni.

A ki bővebb felvilágosítást óhajtana, annak válaszszaal igen szívesen szolgálnd az intézet igazgatója „Sign. Direttore Vin. Con. De Domini — Fiume (*Collegio nautico commerciale*)“ cím alatt hozzá intézendő levelekre.

Karcsai Lukács Gyula.

tengerész-növendék.

Az oláhok délkeleti Magyarországon.

(Folytatás.)

Az öreg bábi minden mondatnál megbólintotta fejét mindig megnyerőbben, míg tekintete a hálálkodás végén teljesen barátságossá vált.

Különben nincs szükség, hogy e jelenben ugyan még kevésbé művelt nép arcítészetéhez nem értő pillantásai előtt nyájjas vagy megnyerő modorban jelenjünk meg, csak a szokásos, barátságra utaló kifejezések sajátos hanglejtelmét adjuk meg, nézhetünk aztán rájuk akár mily dühös szemforgatásokkal is. Csak ajkaikd mézes-mázos szavait hallja,

honolhat benned a pokoli ármányok tömkelege hinni fog benned; de megcsalattatását elérve, százszor nehezebb ujolagi bizalomra indítani.

„Köszönöm, ugy adja Isten; hát jertek be, üljetek le, dohányozzatok, a hogy tetszik! Tudom, sopánkodni fog Ána, hogy nincs itthon, elvitte a láda kulcsát, pedig egy kis kecsketuróval akartalak volna megkinálni uraságtokat!“

Az eresz alá köröskörül helyezett támaszfalak kiáltó jelei voltak a ház falai gyöngeségének s kor,

meghódításával a gyarapodó török hatalom reánk és szomszédainkra nézve már-már veszélyesé válható következményei végre ösztönszerűleg a szomszéd német elemmel érdekközösségi kapcsolatra nógatá kifáradt nemzetünket; történetünk azonban, fájdalom, nem jegyezhetette föl azon előnyöket, melyeket a szerződés és törvényeket tisztelő, a becsületesség és méltányosság mértékével élő ősaink ezen érdekközösségi viszonylatok megállapításával államéletünk céljaira nézve bekövetkezőknek hittek, tartottak; sőt ellenkezőleg arról tesz tanuságot: hogy ezen érdekközösségi szövetség méltánytalan, államéletünkre veszélyes célok kifejezésére lett felhasználva. A hibás alapon folytatott török politika, a bűnös törekvések által felidézett vallási villongások, a haza speciális érdekeinek védelmétől elpártolt egyesek, e veszélyes célok kifejlesztését még inkább előmozdították. Mindnyájan ösmerjük a megátalkodott következetességgel célba vett terveket; mindnyájan tudjuk, mily mértékben vonták el független egyediségünket és érdekeinket veszélyesen sértő célok ellen folytatni kénytelenült alkotmányos küzdelmek mind e mai napig legjobb erőnket a haladás mezejéről, a nélkül, hogy törvények, eskük és szerződések által biztosított alkotmányos független állami létünk érdekében meddő eredményeknél egyebet sikerülhetett volna kieszközölni.

A török hódítás megszűntével végre ismét természetyszerű missiónk betöltésére levünk képesítve. Azonban akármerre tekintünk, most már mindenütt akadály, gát, zsibbasztó intézmények tornyosultak fel becsületes céljaink ellen; még a korona integritásának Dalmácia, a végörvidék és szigeteink elvonása által történt megsértésével is, hogy így az ekként erőszak útján egymástól elválasztott, és már geográfiai fekvésük folytán is a közös államcél érdekében közreműködni hivatott tényezők még csak ne is érintkezhessenek, egymás támogatására ne szolgálhassanak, sőt egymástól lehetőleg elidegeníttessenek. Csakhamar meggyőződhetünk tehát, miszerint a megkötött érdekközösségi szövetség mindkét részre káros, egyoldalulag szándékolt felhasználása sokkal mélyebb gyökeret vert már, semhogy annak következményeit békés tárgyalások alapján elháríthatnunk sikerülhetett volna. A bekövetkezett nagyszerű reformmozgalmaknak, a francia forradalomnak annyi eredménye mégis volt, hogy a rövidre vont gyepelő egyik szára ismét megeresztetett, egyelőre ugyan, hogy a francia foglalás megszűntével azt ismét és most már még rövidebbre vonhassák. De most már hiába kísértetett meg a természetellenes

erőködés folytatása, a türelmének fogytán levő nemzet ereje mindig tömörebben sorakozott az oktalan, veszélyes erőszakoskodások elleni küzdelem zászlója alá, az Európászerte megfogamzott haladási eszmék, dacára a szívós ellentörekvéseknek, lassanként nálunk is erős gyökeret vertek; az ipar, kereskedelem, közlekedés, hitel, vám, egyesületi szabadság, esatornázás, szabályozás sat. terén megkezdődtek a hihetetlen arányokban fejlődő reform mozgalmak, s hogy a kitűzött nagy nemzeti munka teljes legyen, a figyelem magára a leginkább elhanyagolt *tengerészeti* ügyekre is kiterjesztetett, a haladás vezérférfiai e nagy fontosságú ügy tanulmányozása céljából személyesen jelentek meg a magyar kikötővárosban, *Fiumében*, és szavukat a magyar korona birodalmának minden polgára egyhangulag visszhangozta: „*tengerre magyar!*“

De az önálló hazai tevékenység mezején fölébredt mozgalom szállka volt a bécsi kormány szemében, mely századokon át az anyagi érdekek felforgatott viszonyossága által törekvék kizsákmányolni fejlődés-képességünket; mely oly anyagi viszonylatot szándékozott a magyar korona és az osztrák tartományok között létrehozni, minő az indai gyarmatok és Anglia közt kifejlődött; mely a termelő tevékenységnek legkevésbébbé jövedelmező ágaira, a nyers termelésre igyokvék szorítani, hogy iparfogyasztási szükségleteink fedezése által paralizálhassák a nemzeti vagyont, a szellemi és anyagi töke gyarapodását, melynek gyümölcseit különben sem élvezhették volna oly mértékben és háborítlanul, mint az abszolút hatalom alatti osztrák tartományokéit.

Megkezdődött tehát a haladási eszmék elleni harc; hogy a kölcsönös elkeseredés hová vezetett, hogy miként sikerült a haladás legkonokabb ellenségével szövetkezve, diadalmaskodni — arra mindkét fél eléggé szomoruan emlékezhetik.

A reá következett közel 2 évtizedig tartó erőszakoskodás kora elég tanuságot tesz arról, hogy ama sötételemkü tusa egyenesen a haladási eszmék ellen volt felidézve, az iparos tevékenység, egyesületi szabadság a legszorosabb bilinesekbe szorított; a korábban fejlődésnek indult egyes iparágak egyenként elnyomattak; sőt a mi több, oly közlekedési hálózat lön kiépítve, hogy még nyers terményeinket sem bírhattuk jutányosan értékesíteni, a fokozatosan emelkedő adó-teher, egyedáruság, bélyeg, pénzügyi viszonyok, az érdekeink elleni célok érvényesítésére becsődített drága idegen töke sat. hosszabb időre megtörte a nemzet természetes fejlődésképességét. De azért

mindnyájan meg valánk győződve: hogy ezen természetellenes, a népek anyagi erejének fölémésztésével lépést haladva hanyatló erőszakos rendszernek előbb-utóbb buknia kell; de egyszersmind azt is tudtuk: minél tovább huzódik a bukás ideje, annál nagyobb lesz a rázkódtatás, veszteség és keserűség; de hogy a haladási eszméknek győzelme végre mégis bekövetkezik!

Ime ezen időpont csakugyan közeledik, sőt

mondhatnók, már el is érkezett, a haladás zászlója rövid idő alatt ismét ki leend tűzve, egykori ellenei okulva, tiszteletteljes megadással, fognak e zászló alá sorakozni: és mi szívesen üdvözljük a megtérőket, mert annyi vigaszunk még is maradt: hogy szegénységünket, a visszamaradást, a munkakerő szaporodása, buzgalom és az ellentőrekvések megszünte fogják némileg pótolni. **R.**

A fiumei teng. kereskedelmi akademiáról.

Midőn fönebb Fiume multja, jelene s jövőjéről egyik tisztelt és szakértő munkatársunktól cikksorozatot kezdünk meg, alkalminak véljük egyszersmind a fiumei tengeri kereskedelmi akadémia rajzát s arra vonatkozólag néhány sort addig is közzé tenni, míg az intézetnek tüzetesb ösmertetését adhatnók. Az intézet egyik magyar hallgatója következő levelet intézett hozzánk.

Fiume 1867.

Tisztelt szerkesztő ur! — A „Hazánk“ multévi 50-dik számában olvasám az itteni hadtengerészeti iskola ismertetését; nem mulaszthatom el, hogy honfitársaim figyelmét föl ne hívjam az itteni polgári tengerészeti s egyszersmind kereskedelmi intézetre, (*Collegio nautico commerciale*), annál inkább, mert abban mi magyarok most is igen kis számmal vagyunk képviselve, s mert hazánk új életre kelvén, a magyar kereskedelem s azzal egyszersmind a magyar tengerészet igen szép jövőnek tekinthet eléje, kivált ha létrejön a fiumei vasút.

A kik hazám ifjai közül a kereskedelmi-tengerészeti pályára óhajtanák magukat adni, azokat bizonyára érdekelni fogja a következő rövid fölvilágosítás.

1. Hogy ezen intézet három osztályból áll s

hogy az első osztályba csak olyan ifjakat vesznek föl, a kik a gymnasium vagy reál-iskolának legalább két osztályát végezték, s a másodikba, a kik a gymnasium 3—4, vagy a reál-iskola 3-dik osztályából kellő eredményű bizonyítványt mutathatnak föl. Azonban e tekintetben is történhetik kivétel.

2. Hogy az intézetben bennlakó és bennt étkezőknek évenként 500 ezüst forintot kell fizetniök, félévi részletekben előre.

3. Hogy ha az ifju e kollégiumban elvégezte pályáját, akkor az intézeti igazgatóság szerez neki tengeri kadetti állomást; hogy az ifju két évig kadettoskodván, hadnagygyá s csak két évi hadnagyság után lesz tengerészkapitánynya. — Megemlítem még azt is, hogy ez intézetben a kereskedelemnek is van külön osztálya, mely mindenben megegyez a magyarországi kereskedelmi intézetekkel, csakhogy itt a szükséges nyelveket igen jól tanulhatni.

A ki bővebb felvilágosítást ohajtana, annak válaszszaal igen szívesen szolgálánd az intézet igazgatója „Sign. Direttore Vin. Con. De Domini — Fiume (*Collegio nautico commerciale*)“ cím alatt hozzá intézendő levelekre.

Karcsai Lukács Gyula.

tengerész-növendék.

Az oláhok délkeleti Magyarországon.

(Folytatás.)

Az öreg bábi minden mondatnál megbólintotta fejét mindig megnyerőbben, míg tekintete a hálálkodás végén teljesen barátságossá vált.

Különbben nincs szükség, hogy e jelenben ugyan még kevésbé művelt nép arcítászethez nem értő pillantásai előtt nyájjas vagy megnyerő modorban jelenjünk meg, csak a szokásos, barátságra utaló kifejezések sajátos hanglejtelmét adjuk meg, nézhetünk aztán rájuk akár mily dühös szemforgatásokkal is. Csak ajkaik mézes-mázos szavait hallja,

honolhat benned a pokoli ármányok tömkelege; binni fog benned; de megosalattatását elérve, százszor nehezebb ujlagi bizalomra indítani.

„Köszönöm, ugy adja Isten; hát jertek be, üljetek le, dohányozzatok, a hogy tetszik! Tudom, sopánkodni fog Ána, hogy nincs itthon, elvitte a láda kulcsát, pedig egy kis keesketuróval akartalak volna megkínálni uraságtokat!“

Az eresz alá köröskörül helyezett támaszfalak kiáltó jelei voltak a ház falai gyöngeségének s kor,

hadásának, róla a hanyag elhanyagottság rozszant szalmakeverékei csüngtek meglehetősen rendetlenségben; földelének (udvar-felöli) oldala két, — utcafelöli oldala egy ügyetlenül kicibált lyukkal mutatkozik, melyek a ház kellő közepére more patrio rakott tűz emelkedő füstjének szabad kibuvó helyeiül alkalmaztatának. A kémény nálok még a fényűzés cikkei közé tartozik, azért egy közönséges faluban a háztetőkön rendszeren elkészített kémény memmységét ujjainkon kiszámíthatnók. A ház udvarát, valamint a gazda ingatlan vagyonát tevő házi állatok ólacsakját sövény köríti, melyet a kiálló karók közé s fölé háztető módjára rakott szalmarakások ¹⁾ őrizenek a kora megromlástól. Valamint a sövény, ugy a kapu s ajtó nagyobb részét vesszőkésztmény.

Nem tudom, szives olvasóm, magas termetű-e, vagy alacsony? mert dacára kisdöd alakomnak, a rajtam már sokszor fájdalmasan szerzett tapasztalatoknál fogva bátor vagyok megjegyezni, hogy csak ne igen begyesen menjünk be, könnyen megtörténhetik ugyanis, hogy vagy a konyhai ajtónyílás felfájába, vagy a nem kis magasságban végignyuló mestergerendába üthetjük észtartónkat.

Azért csak a bábít cresszük előre, mi majd kimért, óvatos léptekkel ballagunk utána.

„Ugy kedves uraságtok, üljetek le! Vonutz, ²⁾ mit bámulsz, mint az ökör? hozd csak a széket!“

Vonutz borzas fejével a legidősb gyerek lehetett a négy közt, kik a földre terített szumánra ³⁾ heveredve, hatalmas étvágygyal költögették a mállé-kenyér darabokat. Ámde Vonutznak különösségünk láttára minden volt inkább eszében, mint a bábí parancsának teljesítése.

Mig bábí a bámész gyerek dorgálása közt a számunkra kijelölt, támlány nélküli, hosszukás székecskéket porozgatja, mely tény a különös megtiszteltetés fényes tanúsága, lássuk, minő a ház belseje, mily rend és tisztaság honol ebbén, s vessünk néhány futólagos következtetést ebből a családi élet szokásos jeleneire is.

Először is, mint legnagyobb terjű s legfeltűnőbb tárgy: az ágy ötlött szemeimbe, s ha a kissé fehér vászonlepedővel fődött dunna- s párnaképezte magasságot veszem, a gazda vagyoni állapotára kedvező következtetést vonhatok. Az ágyhoz oldalt, a fal mellett tulipános láda rejtegeti az ünnepi kötösöket, mint gyanitom, meg minden a házi gaz-

dasághoz, körülményekhez tartozó legfontosb holmikát. Ezen ládába szokta gazduram keserves keresményéből bejött minden nyereségét tenni; ha bornyát, kis malacait, vagy más nélkülözhető állatait adja el, árát ide zárja; szóval a kis láda az egyszerű család előtt becses tárgy, melynek belső állapotától függ a háztartás hogyanléte. Nem is ül rá senki, csak a pópa, ha becses megkeresésével őket néhanapján megtiszteli; ennek sehohsem adnának helyet, csak a tulipános ládán. Miután a család egyes tagjai a legidősebbiktől a legifjabbig beleragaszkodik kezeibe, roppant hosszú s majdnem betanult hálálkodás után erőnek erejével odaültetik, s minél tovább ül rajta, annál jobb: az Isten malasztja annál nagyobb mérvben gyűl annak belsejébe. Pajjok iránti határtalan tiszteletöknél fogva utolsó drága falatjokkal is szivesen megkinálják, s az áldás, mely ajkaikról a nemsokára távozó papét visszahangozza, még azután is megelekedő morgásba esillapul.

Nos, ez nagyon dicséretes, s ha a legegyszerűbb családok igénytelen konyhójába is leereszkedő lelki atya még a családi viszonyok kifürkészése célján kívül egy szentebbet, magasztosabbat is hord szívében: a szegény tudatlanok erkölcsi és szellemi képezését, mily áldásos nyeresemény háramlik az Isten képére teremtett alázatos, de nyomoruk miatt sokszor a sors ellen kifakadó szegény teremtményekre.

Most jut eszembe, hogy szemlém nem ért véget; hiszen a szoba félterjét elfoglaló szövöszék sem lényegtelen kiegészítő része a házibutoroknak, csüllőjét most kapta elő a legkisebbik gyermek, játékszerűl fölhasználandó. A homályos két kis ablak, melyeken nagyobb részt papirtoldalékok zárjak el a beóhajtó világosságot, alig engedik tisztán kivenni a földjök sorba rakott képecskéket; — sz. Miklós, sz. György, sz. Mária s a szent Háromság igen árván, silányul vannak rájuk festve; alattok két, egymástól jó messze bevett szegen a motóla nyújtózik; mindkét végén szövésre szánt fonalak lógnak az ablaeskkák nyílásain bevergődő szél miatt. Az átellenbeni oldalfalon pedig egy csepü-ostorral körültekert iszonyu, zsíros kalap ijesztgeti a néha-néha rátekintő kis gyermeket. Az ajtó sarkát a mellé szuszakolt limlom gátolja szabad nyílásában; ehhez közel, mint kiegészítő rész, néhány piszkos kapeca s boeskor-darab csatlakozik, melyekből a ház közepetájára rakott tüzből valamikép beljök került hamut senkinek sem jutott még eszébe kirázni. Az oldalfalat hátammal valami kívülről történhető lökések hozták néha-néha érintkezésbe, mi az ólnak

¹⁾ Minden karó fölött kis boglyákat képeznek, s úgy néznek ki, mint a sorba állított vitézek fejcskéi, innen nyerték a „capitica“ = fejecske elnevezést.

²⁾ Jánoska.

³⁾ Szűr-forma öltöny.

közvetlen a szobafalávali összeköttetésére engede következtetni. A bábi nagyot üt sovány mutató ujjával a kis gyermek kezecskéjére; s szemlének rögtön vége szakadt, mert a kis örökös tüdőcskéjéből kitörő erős zene agyam tömkelegének legkisebb pontjaira is elhatott.

„Sohse bántsza bábi, hiszen kicsi még, nem tudja, mit csinál!“

„Nem tudja, de bizony tudja a tolvaj, ¹⁾ összebonyolítja a fonalat s akadályozza a szövést. . . Hát még, Istenem! mikor ez a többi három akasztófa az „orinkától“ lerészegszik, van még itt hadd el hadd, csak az apjok tudja aztán rendre utasítani őket.“

„Hát ezek a gyermekek is isznak orinkát, ²⁾ bábi?“

„Hogy ne, ellopják a pálinkás üveget, s csak akkor veszem észre a dolgot, mikor mindahárom részeg. . . Vonutz, várj csak, kapsz te apádtól, a mért a dísznókat magukra hagytad a mezőn.“

„Hány esztendő Vonutz?“

„Tizenegy.“

„Hát ez?“

„Tíz felé jár.“

„Hát ez a harmadik?“

„Ez meg nyole.“

„Bünteti-e atyjok, azért pálinkát isznak?“

„De még hogy! ezt a nagyobbikat kötéllel köti ide, az ágylábhoz ni, s úgy megveri, hogy összekékül; nem ér semmit, ahol elhagyják, ott kezdik rá. Pedig sokszor mondja fiam, hogy ez a Vonutz mégis csak derék ember lesz; úgy tudja forgatni botját kezében, hogy száz katona sem tudja különben a kardot. A minap egy husz esztendő legényt, a kivel az apja koresmában koccant össze, ütött nyakon, hogy földön esett.“

„Hm, lám, lám. Hát a tanító mit mond aztán mindezekre? s feleletet várva, a bábira néztem, ki egyszerre nagy szemeket mereszte, homlokredőit fölhuzva, nyakát előbbre hajtva úgy tett, mint a ki valamely különös dolgot nem igen ért meg.“

„Mit? a tanító? Neki a gyermekekkel semmi baja, hadd énekeljen a beszerikában, ³⁾ ne fogdossa a gyermekeket az iskolába, mint mi a tyukokat az istállóba, mikor a vásárra akarjuk vinni.“

Ember György.

(Vége köv.)

Egy hét története.

— Martius 7. —

(VK.) Ez a *dagály* hete volt. Annyi a történet benne, hogy nem tudom: melyiken kezdjem! Ritka látványok földön és égen. Egy-egy újdonság új lap majd minden reggel. A farsangnak vége, a valóságos parlamenti életnek kezdete. Előkészületek az Uralkodó fogadására, és utóférdalmi annak a betegségnek, mely — szerencsére — nem volt halálos, noha „provizorium“-nak nevezték.

Ha gyermek volnék, fekete üveggel kezemben, legelőször is a szerdai napfogyatkozásra kezdeném, melyet valószínűleg sokan bámultak. Mikor teljes gömbölyűségében ragyog az égen, akkor senkinek se jut eszébe szemét rontani azzal, hogy nézze; míg most, midőn esorbát szenved, mindenki méltónak találja becses figyelmére. Szinte jól esik az emberi természetnek, hogy még ez az égi fény is megfogyatkozik — ha csak egy pár órára is.

Ha irodalmi szemlét írnék: akkor az „1848“-on kezdeném, melyet a mi veterán *Frankenburgunk* oly fiatal kedvvel szerkeszt Emichnél, hogy minden hasábjá pezsg az élénkségtől; de egyszersmind megrónám tárcáiróját, ki széles jókedvében Deák

Ferencet a „jog utosó Mohikán“-jának nevezte. Nagyon szomorú lesz akkor a föld, midőn ily Mohikánt „utósónak“ lát, és soha sem lesz olyan víg paradicsom, hogy a jognak ne lenne szüksége védelmezőkre. Azután áttérnék a gr. *Lázár Kálmán* „Pesti Hírlap“-jára, mely — a mint vezérszavából látom, — nagyobb súlyt kíván fektetni a társadalmi kérdésekre, mint a „haute politique“ ügyeire. Szólnék *Pompéry János* „Magyarországról“ is, mely egy hosszú tetszhalálból ébredt föl, miután az 1861-diki szép napok után eltűnt, mint némely afrikai folyam, mely midőn a sivár homokpusztához ér, elvesz a szem elől, s csak akkor merül föl újra, midőn megint termékenyebb földet talál. Szólnék az *Áldor Imre* „Pesti Hírlap“-járól is, melyben szintén *Falk Miksa* a vezércikkész, a politikai lapok e mindenütt jelenvaló élénk Figarója, „ki érti magát,“ s érti azt a nehezen könnyű mesterséget, melyet csak a mesterséges szökőkútak gyakorolnak könnyen, midőn a nap csillogása mellett tiz akó vizet egész nap hosszában száz akó-számra minden alakban szöktetik föl az emberek szeme elé.

¹⁾ Gyöngéd címadás, mint pl. a magyarban: kis tolvaj.

²⁾ „Pálinka.“

³⁾ Templom.

A minisztérium kinevezése úgy hatott az időszaki sajtóra: mint termékenyítő eső a szomjas földre. De sietek utána tenni, hogy korántsem gombát termelt, hanem reményzöld vetést, melyből arany kalászokat várhatunk. Sőt a mi több, még régi vén kopár hegyek oldalait is megelevenítté. Hiába követ el mindent most is egy-egy álmos szerkesztőség, hogy, múltjához híven, lehetőleg unalmas legyen — teljes képtelenség kivinni. Semmi se volna nehezebb most, mint egy élettelen politikai lapot csinálni, miután valamennyien hatalmas munkatársakat kaptak a miniszterekben, kik dolgoznak, s a képviselőkben, kik szólnak.

Az igazi parlamenti élet végre neki-indult.

A miniszterek ott ülnek szerényen az első pad-sor közepén, s nagyurias támlányaikat nem igyekeznek elfoglalni, mielőtt esküjüket letették volna. De annál buzgóbban neki-láttak a munkának.

Négy fontos ügyben kértek fölhatalmazást. Első, hogy a jelenlegi adórendszert ez év végeig még fentarthassák, nehogy a közigazgatás — pénz hiánya miatt — fennakadjon. Második, hogy 48,000 ujoncot állíthassanak a magyar ezredek hézagainak kitöltésére. Harmadik, a megyei hatóságok helyreállítása, s a nemzetiségek javára az a törvény felfüggesztése, mely a megyei gyűlések egyedüli nyelvének a magyart rendeli. Negyedik: az 1848-ki sajtótörvény életbeléptetése, jürykkal.

A kételsóthárom-négy ülés után igen nagy többség fogadta el, s Tisza Kálmán és követői politikai erényt tanusítottak, midőn nem kívánták a magyar kormány megszilárdulását nehezíteni, s elfogadják a kénytelenség terheit.

De a szélső bal husz-huszonöt bajnoka nem tágitott. Ők az adóbehajtás helyett kölesönt akartak, (honnan? azt nem mondták meg,) s az ujoncokat csak koronázás után vélték megadhatónak, s ez indítványokat — melyek nem épen tartoznak a politikai ildom példányai közé — több phrasissal és nem parlamentbe való kifejezéssel, mint elfogadható okokkal támogatták.

Tiszteljük hazafias meggyőződéseiket, de minket nem győztek meg egyébről, mint hogy nem körültekintő politikusok ugyan, de legalább gyöngé financierek.

Bécs lakossága — mondják — el van ragadtatva a minisztérium munkásságától, és a panszlavistikus „Zukunft“ is meghajtá elbizott zászlóját kormányunk szabadelvűsége előtt.

Szóval a kezdet jól sikerült, s a láthatár egyre derűsebb. De azért lehet ám tanulni valamit azoktól a kis rügyektől is, melyek a márciusi első nap-

fényre mindjárt kidugják könnyenhivő zöld fejüket, s nem gondolnak az éjszakák fagyára, mely rájuk pusztulást hozhat.

Nem egyszer hullt már villám mosolygó égből.

A lapok kiadtak egy, nem a nyilvánosság elé szánt hadparancsnoki rendeletet, mely szerint a honvédelmi miniszter a katonaságra nézve nem több, mint a helytartótanács volt, s az osztrák katonákat óvni kell a nemzetiességi szellem ragályától.

Ez is úgy fog hatni sokakra, mint a hirtelen lehullt villám, s utána bizonyosan következik egy kis — *menydörgés*.

De bizzunk a jövőben, s forduljunk a múlthoz.

Az, a mi legközelebb elmúlt, a farsang, melynek ezúttal elég ideje volt megöregedni. Valóban ki is fáradt, s utolsó mulatságait már nem a lábak, hanem csupán a szemek gyönyörére rendezte.

Volt *bohóc-estély* a redoutban, s *jelmez bál* az Európában. Amaz hóbortosan tarka, ez festőileg ragyogó.

A bohóc-estély azzal is el akart bennünket bolondítani, hogy visszahelyezett a germanizálás *mákvirágzó* idejébe. Német föliratok és éleek mindenütt. Biz ez nem volt rendjén, s megérdemelték volna a rózsaszín frakkos s fehér jockey nadrágos rendező urak, (különben a legtiszteletreméltóbb polgárok,) hogy fehér cilindereiket egy pár jókedvű fiatal ember beüsse. Egy ily estélyen úrnak „bolondnak“ úgyis minden szabad. E rendezők különben mindent elkövettek, hogy mulatságukat minél tarkábbá tegyék, s valóban, Pest rég nem látott ily tarkabarkaságot. A terem márvány falait is egész harlequin ruhába húzták, s a világiállítás paródiája, az álcás menet, a két nyelvű báli élelap sok tréfát nyujtottak. Minden belépőnek adtak egy-egy bohóc-jelvényt, s még komoly egyetemi tanárok és akadémiai tagok is kötelességbeli dolognak tarták föltenni a kapott papir süveget. Tömérdek álcás volt, diszes és disztelen, hallgató és nagyon is bizalmaskodó. Némelyik dominós nő a feje helyett szemérmét vesztette el, s éle helyett készszoritásokat osztogatott. Soha vegyesebb társaságot! Egy-egy előkelő delnő mellett garde des dames nélküli kisasszonyok suhantak el; drága uszályos ruhákkal kopott dominók érintkeztek; s egy asztalnál fagylaltozott főúr és maszkbba bújt pincér. Minden volt e bohóc-estélyen, csak bolondos jó kedv nem. Hiába, a magyar embert nem lehet egy könnyen bolonddá tenni, noha a sok fütyülés, sípolás, török muzsika közt végre is majd az eszünket vesztők. A jöve-

delem több ezerre ment, miután nagy volt a tolongás, mely egész éjjél után egy óráig tartott.

Egészen más volt a mágnások „európai“ bálja, mely a képzelem, izlés, szeszély és gazdagság farsangi ünnepe volt. A házi asszony, gróf Andrassy Gyuláné, Medicis Máriának volt öltözve, s körülte velencei nemesek, múlt századbéli marquis-k, szinpadhi híres alakok, virágoknak öltözött hajadonok, rococo-ruhás hölgyek, spanyol, zsidó és görög nők,

pásztorleányok, Gitánák, Satanellák, Maritánák sürögtek forogtak. De mivel tollam nem eszet, s színek helyett csak tentával rendelkezem: nem is fogok bele e festői kép részletezésébe.

Különben is a farsang elmúlt. Elbiz az, nyolc hetes zajos életpálya után; de — hála istennek — nem vagyok már eléggé fiatal arra, hogy necrologot írjak sirja fölé.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

* (*Mérges tűzi fák.*) Nicklés, nancy-i vegyészeti tanár, többszörös tapasztalat után rájött, hogy a sütökemencék fűtésére használt, festőanyagokkal bemázolt, vagy ércoldatokkal itatott régi ablakkeretek, ajtófelek, távirdai póznák, vasuti kocsiküszöbök — mérgesek. Az ezen fákra igénybe vett anyagok az ily kemencékben süített kenyerekben is feltalálhatók, melyek annál fogva mérgesek. E fák tehát kenyérsütő kemencék fűtésére nem használhatók.

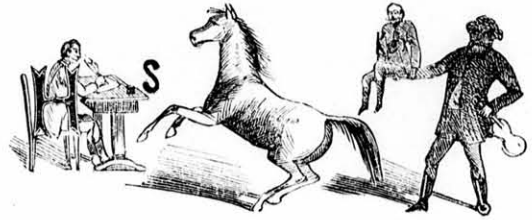
— (*A réz elterjedése a természetben.*) E lapok olvasói hihetőleg általánosan tudják nemcsak használatát a réznek, hanem hogy az, mint termékére, részint a földből kisebb nagyobb (Amerikában egész 26 mázsás) tömegekben, részint pedig kénsavas rézoldatot tartalmazó vizekből vas által lefejtve jön az öntődékbe s innen közhasználatunkra. E közösen ismert elterjedésén kívül azonban, tán nem lesz fölösleges szólani, az újabb vizsgálatok nyomán, annak csak nem rég fölfedezett előjöttéről a természet mind a három országában. — A hamburgi állatkertben május 17-dikétől 19-ig közel 12 ragadozó állat hullott el 1864-ben oly jelenségek alatt, melyekből esetleges vagy szándékos megégetésre lehetett következtetni. E nem várt esemény a kert fölügyelői gondosságát e rögtön kór s így a baj okának kikutatására irányozta, mivégből az elhullt állatok hulláit boncolás alá vevé egy kinevezett bizottnmány, élén Ulex-xel, kik miután a halál közvetlen eszközlőjét föl nem deríthették, ily eljárás mellett egy ideig haboztak, míg ugyanis *méreg*, *villany* és *fonalóc* helyett a vizsgált állatok mindenikében kevés mennyiségű rezet nem találtak. Ekként a nem várt s nem keresett anyag megjelenése könnyen rábírá a vizsgálódókat, hogy ezt nyilvánítsák a vész okául, mit nem is késtek aztán annak nyilvánítani. A bizottság bővebb tapasztalás végett vegytani uton tovább folytatá kutatásait s meglepő sikerrel: mert nemesak egyes, már fölözslásnak indult állatok husában bukkantak arra, hanem ujon vágott

marha és lóhusban is. — Ez s hasonló kísérlet eredménye azon gondolatra ébreszté a bizottság tagjait, hogy a rezet általánosan elterjedettnek nyilvánítsák az állatorszámban. E miatt s a teljes fölvilágosodásért rendelék, hogy a különböző állatosztályok fajain külön vizsgálat eszközöltessék. A mód, mely által a kísérletek tétettek, abból állott, hogy az állati részeket kísérlet közben hamuvá égették, s ebből halv-, könsav-, kénsav- és szodával a rezet előállíták. Így találtak egy *gramme* hamuban 0.0001—0.012-ed *gramme* rézen kívül még ólmot is. — E vizsgálódások nyomán réztartalmazóknak nyilvánultak az állatország következő osztályai: az *emlősök*-ében a ló, marha, medvék, leopárd s végül az ember hustömge stb; a *madarak* közül a kacsá és tyúk; a *lüllők*: a teknőc, varangy és közönséges sikló kígyó; a *hégancok*: rákfajok és rinyák; a *rovarok*: a kőrösbogár; *gyűrűnyök*; *puhánnyok*; *sugárállatok*; *habarcok*; állat és növény buránnyok. — Ez s egyéb helyeken történt kutatások nyomán több mint valószínű, hogy a réz az állatorszámban mindenütt otthonos. Sőt nemesak az állatok között, hanem a növényekben is el kell terjedve lennie, mert tápnedvüket valamint ezek a földből veszik jó részt, ugy az állatok igen nagy része növényekkel táplálkozik. S ha ezeket jól megfigyeljük, biztosan sejtethetjük, hogy a réz a földben ugy, mint a tengerek vizeiben szintén nem hiányzik. — Mintegy 50 évvel előbb *John, Meisner* s később *Sarzeau* körülbelül 200 növényfajban találák azt, sőt ez utóbbi hasztalan keresett oly növényt, melyben ne lett volna. Az újabb időbenállításukat megerősíté *Camaille*. Szántóföldeinkben sem hiányzik az, míg a tenger vizében *Durocher, Malaguti, Field* és *Piese* rezet földöztek fel. — Helyzetileg a hajókázás is növeli a tengerek réztartalmát; mert ha fölveszük, hogy egy közönséges hajóra 8 fontos 1700 darab rézlemezt alkalmaztatik, akkor az anyag minősége szerint 5—6 év alatt felét feloldja a víz ama réztábláknak. Azon hajókból te

hát, melyek átszelik a vizet, vagy a kikötőknél s partoknál huzamosb ideig maradnak, csak egy ezred év lefolyása alatt 'is mennyi rezet nyer a tenger. Ezekből látható, hogy a réz, kisebb s nagyobb terjedtségben föllelhető a természet kincses házában, s hogy egykor, mit jelenben még kísérletekben eszközöl egyik másik természetbuvár, idő haladtával fontos szolgálatot teend ezen anyag előállítására azon készítményekből, melyeket az emberi ipar az észvilágával oly különféleknek alkot a növényországából.

Árva Imre.

Képtalány

(Megfejtése a 11-dik számban lesz.)

— A 8-dik szám képtalányának értelme ez: „Sötétben is lát isten szeme.”

T. olvasóinkhoz.

F. évi april elsejétől a „*Hazánk*“ testvérlapjaul „*Heti Posta*“ címmel minden vasárnap megjelenő, *rendkívül olcsó* politikai lapot inditunk meg, melynek ára, tetszetős alakja s gazdag tartalma dacára is, *évnegyedre csak 1 frt*, egész évre pedig 4 frt lesz, s melynek mutatványszámát néhány nap mulva veendi a közönség.

Ezen politikai lap mindenről fog értesítést hozni, tömören s mindenki által érthetően.

Célunk az, hogy a „*Heti Posta*“ most, midőn hazánk új életre ébredt, nagy és drága politikai lapjainkat pótolja azon körökben, melyek évenként csupán egy lapért 20 — 22 ftot nem adhatnak ki, s melyeknek idejük sem engedi meg az igen-igen terjedelmes nagy lapok minden cikkét naponként végigolvasni.

Különösen szives figyelmébe ajánljuk a „*Heti Postá*“-t a „*Hazánk*“ t. olvasóinak, kik így 10 ftnyi évi díjért egy nagyon költségesen kiállított illusztrált, s a mellett egy gondosan szerkesztett, egyetlen felmerülő tárgyat érintetlenül nem hagyó politikai lapot kapnak. Kérjük egyszersmind tisztelt előfizetőinket: kegyeskedjenek ezen rendkívül olcsó új lapra azon szegényebb sorsu hazánkfiat figyelméztetni, kik bár érdeklődnek a közügyek iránt, de szellemi táplálékra csak igen kis összeget képesek áldozni.

A „*Hazánk*“ eddigi iránya s gondos szerkesztése szolgáljon egyszersmind biztosítékul arra, hogy annak testvérlapja, a „*Heti Posta*“ hasonló lelkiismeretességgel fog iparkodni az igényeket kielégíteni.

Hogy azon előfizetőink, kik a „*Hazánk*“-at tartják, s a „*Heti Postát*“ is megrendelik, ne jussanak olvasmányukhoz egy napon, azért úgy intézkedtünk, hogy a „*Hazánk*“ april elejétől kezdve minden esütörtökön jelenjék meg, míg a „*Heti Postát*“ vasárnap fogják olvasóink megkapni. E változtatásnak azon előnye is lesz, hogy a vasárnap óta történt újabb dolgokról a „*Hazánk*“ egyheti történetében s borítékán értesülhet az olvasó.

Ezen előleges jelentésünket ismételten szives figyelmébe ajánljuk t. olvasóinknak, és újra kérjük, sziveskedjenek a magyar nép körében minél több hívet szerezni a politikai „*Heti Postá*“-nak, melynek mutatványszáma nem juthat minden kézbe.

Egyszersmind kérjük t. vidéki olvasóinkat *rövid levelekben* szerkesztőségünket mindarról értesíteni, a mi körükben közlésre érdemes történik.

Emich Gusztáv, kiadó.

(Barátoktere 7. szám.)

Szokoly Viktor, szerkesztő.

gyarországból befolyt adakozásokból fenmaradt, arra rendelte fordíttatni, hogy ezt az ország legjobban sújtott vidékein munkálatokra fordítsák, s így a szenvedőknek keresetet nyújtsanak.

—v— (*István nádor végrendeletében*) Pest város szegényeinek 500 ftot hagyott, a magyar országos lelencházra pedig 60.000 ft.

* (*Mogkegyelmezés.*) *Bercsenczey László* hazánkfiának, ki eddig Klagenfurtba volt bellebbezve, ő Felsége megengedte a szabad visszatérhetést Erdélybe.

* (*Gr. Széchenyi Ödön*) 40 évre szóló engedélyt kapott a budapesti vasúti indóházakat összekötő lóvonatu vasútra, s a két város partjait összekötő gőzkompra. E szerint legalább is 40 évre elmarad a két vasutat összekötő s már régebben tervezett vashíd.

* (*Budapest vendégei közi*) most sok kitünőség van. Európa államainak legnagyobb részéből tartózkodnak itt előkelő diplomaták, kik megbízatásnál fogva a magyar országgyűlés minden mozzanatát nagy figyelemmel kísérik.

* (*A Kisfaludy-társaság*) utóbbi ülésén ismét 15 új alapító tagot jelentettek be, 100—100 frttal. E zajos napokban, midőn minden figyelem a politika felé fordul, kétszeresen örvendetes e részvét. Az alapítók következők: Cséry Lajos, Damokos László, Ferenczy Lajos, Iványos László, Jaczkó Károly, Jankai József, Jóny Tivadar, Kandó Kálmán, Krick Mária, Léber Ignác, Lipcsey Tamás, ifj. Sárközy Kázmér, Szőke Dániel, Szőke János, Tisza László.

* (*A losonci — most már északi-magyar vasút*) vasárnap próbamenetet tartott a 12 mértföldnyi hosszú pest-hatvani vonalon. Semmi fennakadás nem történt. A sok viszontagság után e vaspálya valahára megnyílik, e hó 15-én.

* (*Pálch Albert*) szépirodalmi munkáit a Kisfaludy-társaság pártolói számára még az idén ki fogja adni. Könyvárusi uton is kapható lesz, mert e velősen, eredeti humorral és tősgyökeres magyarsággal írt művek minden bizonynyal a legkapósabb könyvek közé fognak tartozni.

* (*A magyar minisztereknél*) alig érnek véget a tisztelgések és üdvözlő, bizalmi nyilatkozatok. *Andrássy Gyula* grófnál, mint honvédelmi miniszternél, a múlt héten a budapesti felsőbb rangú katonai tisztikar is teljes díszben tette tiszteletét.

* (*A postatűgyben*) *Gorove* miniszter ur *Gervay Mihály* nagyváradi postaigazgatót bizta meg, ki e megbízatáshoz szükséges segregatiók eszközése végett már Bécsbe föl is utazott.

* (*Magyar léghajós.*) *Kulifay János* egy léghajót talált föl, az eddigiektől különböző és tökéletesb felszereléssel. A feltaláló teherszállításra és utazásra is célszerűnek véli, s találmányát az országgyűlésnek is bejelenté.

* (*A külföldön tartózkodó hadkötéses ifjak*) ügye már többször fölmerült bécsi körökben. A bécsi udvarnál levő svajci diplomáciai ügynöknek nyilatkozata szerint a sűrichi ügyetemi magyar tanuló-ifjak behívása tisztán magyar ügy lévén, az e tárgyban hozandó határozat a magyar miniszteriumot illeti. *Bárá Beust* ajánkozott a

svajci ügynök tolmácsa lenni a magyar miniszteriumnál, mihelyt az konstituálva lesz.

* (*A Magyarországon elhelyezett csapatok*) parancsnokai — mint a „*Presse*” értesül — a bécsi hadügyminiszteriumtól utasítottak, hogy mindazon tisztán katonai jellemű utasítások és parancsokat illetőleg, melyeket esetleg a magyar honvédelmi miniszterium a csapatokhoz kibocsátani fog, a végrehajtás előtt mindannyiszor mihezértás végett a bécsi hadügyminiszteriumhoz forduljanak. A budai cs. kir. főhadparancsnokság egy másik rendelete, mcij febr. 21-ről szól, roppant szenzatiót gerjesztett a fővárosban. Ebben a nevezett katonai parancsnokság tudatja alárendeltjeivel, hogy az „*ugynevezett*” magyar honvédelmi miniszterium a katonai hatóságokkal csak oly viszonyban marad, minőben az eddigi m. kir. helytartótanács volt.

* (*A pénzügyi hivatalok*) fölhasználták utósó napjaikat s nem csak exequáltattak, hanem a megyei hivatalok utasításait, hogy magyarul levelezzenek, egész makacsul semmibe sem vették. De e hó 10-én már ez ügyet is a magyar miniszterium vévén át, most már a pénzügyi hivatalok diplomáciai nyelve is magyar.

* (*Magyar bál Zágrábban*) A Zágrábban állomásozó *Gyulai* nevét viselő magyar ezred közelebb bált rendezett. Már a redout termét is nehezen kaphatták meg e célra a horvát színházi bizottmánytól, hogy pedig e termék falait magyar lobogókkal díszíték föl, az némelyek előtt oly merénylet volt, mit Zágrábnak nem lehetett eltűrni. Azonnal *Frigan* polgármesterhez mentek, kérve a magyar lobogók eltávolítását. A polgármester nem nagy kedvvel ment a bánhoz, előterjesztve a nagy horderejű dolgot. A bán azt felelte, hogy a bál rendezői magyarok lévén, a magyar lobogók ott maradhatnak. De ez nem volt elég, *Köpler* és *Cernada* községtanácsnokok addig jártak-keltek, míg a lobogókat csakugyan le kellett szedni egytől egyig.

* (*Az ó-budai hajógyárból*) több kis hajómintát készítettek a párisi kiállításra s már el is küldték. E minta-hajócskák által a dunagőzhajózási társulatnak különféle hajói vannak bemutatva: hat gőzös, hat uszály-hajó és egy csolnak. *Royer János* hajó-építész felügyelete és beosztása alatt készültek, s minden legkisebb részben hű másolatok az eredetik után, és negyvennyolcad résznyi nagyságban vannak beosztva. A faragványok és cimszobrok legnagyobb részét *Sárközy Sz. Ferenc* hajóács készíté, egy derek hazai kézműves, kinek faragványait már több ízben említék a lapok, s ki egy év előtt *Deák Ferencet* is igen díszes faragvánnyal lepte meg. — Ez eddig mind szép volna, hanem azt már nem lehet eléggé megrovólag meg nem említeni, hogy e műritkaságok a párisi világtárlaton nem a magyar, hanem az osztrák műipar csoportozataiban foglalandnak helyet. Ha már a dunagőzhajózási társulat, mely jövődelmének legnagyobb részét hazánkából szedi, magyarosodni még sem akar, engedje meg legalább azt, hogy Ó-Buda mégis csak Magyarországon van, s hogy oly műtárgyak, melyeket egy pár ki-

vételről magyar kézművesek készítettek, magyar készítmény.

— *v* — (Az alkotmány visszaállítása) ünnepét hazánk ezer meg ezer helyén ünnepelték meg s lapunk tere erről még azon tudósításokat sem engedi mind közölni, melyeket egyenesen hozzánk intéztek, mindazáltal e levelek közül néhányat legalább kivonatban adunk; így:

Apocn (Hevesben) t. Ficere J. lelkész febr. 24-dikén ünnepélyes isteni tiszteletet tartott, melyre a híres börtendő mezőváros apraja nagyja megjelent. Offertorium előtt megzendült a templomban Külcsey himnusza, de kivált akkor látszott az egész nép érzi-lete összeolvadni, midőn az egyházi ének ezen szavait hangoztatták:

„Áldd meg isten országunkat, mi magyar hazánkat,
Vezéreljed jóra a mi királyunkat.

Rontad meg ellenségeinket,

A kik üldöznek bennünket!”

Klopodán (Temesben) hol a magyarokon, románokon s németeken kívül mintegy 800 cseh is lakik, minden vallás és nemzetiségi különbség nélkül siettek febr. 28-dikán a nemzeti zászlóval ékesített k. templomba hálaimára, s ez alkalommal a cseh leányok fejüket nemzeti színű virágokból font koszorúval díszesítették. Az isteni tiszteletet lakosa követte. (T. A.)

— *Makón* (Csanádban) 28-dikán az izraeliták imaházában ötvennél több nemzeti zászló lobogott, hálaénekek s Külcsey himnusza zengedeztetett, aztán a főrabbi megható imákat mondott a hon felvirulásaért, a testvérülésért, a felelős miniszteriumért és Deák Ferencért, s aztán remek beszédet tartott. Az ünnepélyt, melyen a város minden tekintélye s lakossága vallás-különbség nélkül nagy számmal jelent meg, — a Szózat négy versszakának éneklése zárta be. (E. A.)

— *Tenkén* (Biharban) a magyarok s románok egyaránt hálaisteni-tisztelettel, ragyogó fáklyásmenettel s a fürdő helyiségeiben rendezett táncvilággal és lakomával ünneplék meg a felelős miniszterium kinevezésének napját.

— *Pelsőcön* (Gömörben) 101 mocsárlövés hirdette febr. 19-én az alkotmány visszaállítása alkalmából a város örömet, mely este fényesen vala kivilágítva. Az általános örömet azonban a kivilágítás után hat finác megjelenése zavarta meg, kik dohányt keresve öt házat megkutattak. Ugyancsak innen írják lapunknak, hogy az elfogott pánszláv izgatók közül három még most is le van tartóztatva, kettő Rimaszombatban s egy Pelsőcön.

* (*Furcsa világítás*.) Sz. Mihályfán, a Csallóközben, az alkotmány ünnepén úgy világítottak, hogy minden telek után néhány kéve rőzsét szedtek össze s azt a falu mellett egy halmon fölmáglyázva, este meggyújtották. Ennek fényénél azután lakomát tartottak.

— (*Párisi kéjszűrés*.) A kik a Szabady és társa által rendezendő kéjutasában részt venni szándékoznak, értesíttetnek, hogy az utazási költségek a II. osztályban utazók részére 95, a III. osztályúskéra pedig 77 ftban állapították meg. Aláírá- sok előleg csak a „Komlókert”-ben történhetnek.

Vidékre a legközelebbi napokban fognak az aláírási ivekkel együtt a programok szétküldetni.

— (*Tól-Szerdahelyről*) Zalában írják, hogy ott adóbehajtó katonák három molnárt fegyvereikkel összeszurkáltak azért, hogy ezek nem akartak velök a kocsmába menni.

— (*Gálszécsről panaszolják*) hogy az ottani cs. k. adópénztárnok, valami Kandler nevű, abban találta örömet, hogy épen a lakosság alkotmányi örömnépét adóbehajtó katonákkal keserítse el, néhova 40, sőt 10 krnyi hátralékért küldvén őket.

* (*Boore angol ékszerész*.) ki az Eszterházy ékszerek eladásával van megbízva, ez ékszereket Napoleon császárnak is följajánlá 5 millió frankért, de ajánlatát nem fogadták el.

* (*Az éhhalál Kelet-Indiában*.) A „Hurkura” bengaliai lap, a következő borzasztó részleteket közli az éhhalál pusztításairól Kelet-Indiában: A maunbhoomi kerületben éhenhalt 100,000 ember 681,352 közül; Cuttack-ban 2,339,827 lakos közül 502,212; Balajoreban 454,322 közül 151,440; Booseeban 615,256 közül 102,256; egészben véve csupán Orissa és Maunbhoom-tartományokban 855,908 ezer halt éhen. (Tirhoot, Geruckpare, Behar-tartományokban, a Gangesdel tájában, Damooda és Roopnarain tartományok völgyeiben és a huszonegy Pergunnachban az éhhalál 2,000,000 embert ragadt el.

Szerkesztői üzenetek.

— *Várady Gasztóv, Sziklássy Gyula és Rónaszéky A. urakal* kérjük, sziveskedjenek szerkesztőségünket meglátogatni.

— *Pesten*: D. A-nak. Nem a mi lapunkba való.

— *Tokajba*: K. E-nek. Azon országból ugyan vannak ott lakó munkatársaink; de az ön cikke mégis közlésre kerülne, ha t. i. a dolgok oda fejlődnének, hogy a tárgy közérdekűvé válhatik.

— *Nyírára*: * * * Már régen a nemz. színház titkárnak kezei közé jutott; eredményét illetőleg sziveskedjék figyelemmel kísérni a titkárnak erre vonatkozó jelentéseit. Azt az egy erős kötetre terjedő kéziratot — mely ugy sincs közlésre szánva — nagy elfoglaltságunk miatt nem olvashatjuk el.

— *Németujvárra*: tit-nek. A prózai dolgozatot, mely tárgya s terjedelménél fogva inkább oda való, átadtuk egy szépirodalmi lap szerkesztőségének.

— *Jobbágyira*: M. S-nak. Köszönettel vettük. Az utolsó kérdésre azt válaszoljuk, hogy bizony haj lenne, ha egy-egy cikk nagyon hosszúra nyulnék, mert sokféle tárgyunk mellett nem igen kerülhetne a sor rája.

— *Hajdu-Doroghra*: T. M-nak. Törökországi élményeiből is szivesen fogadnánk egy-egy életképet.

— *Lórára*: K. I-nak. Ily okiratok magán kezek közt és levéltárakban ezerszerként vannak. Ez sem különös nyelvészeti, sem korrajzi emléket nem képez. A rajzolt függeléket eltejtük.

— *Szabadkára*: B. K. A levelet megkaptuk; kérjük a cikket.

— *Pozsonyban*: abc-nek. Lassankint mind kiadjuk; köszönjük. Az első Mikes datuma napján jön.

— *Makóra*: E. Minden érdekes eseményről szivesen fogadunk tudósítást.

— *Győrré*: K. G-nak. Attól függ, hogy előadása mennyire felel meg a lap céljának. Minden esetre olvasnunk kellene előbb a cikket.

— *Marosvásárhelyre*: K. G-nak. Alkaimilag talán.

— *Pesten*: Acsai Sándornak. Kérjük önt, sziveskedjék minket személyesen meglátogatni.